

Socio - demografska i viktimološka obilježja žrtava obiteljskog nasilja

Vrkljan, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department of Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:128426>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI

ISTRAŽIVANJE MJESTA DOGAĐAJA

DIPLOMSKI RAD

SOCIO-DEMOGRAFSKA I VIKTIMOLOŠKA OBILJEŽJA
ŽRTAVA OBITELJSKOG NASILJA

IVANA VRKLJAN

Split, lipanj 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI

ISTRAŽIVANJE MJESTA DOGAĐAJA

DIPLOMSKI RAD

SOCIO-DEMOGRAFSKA I VIKTIMOLOŠKA OBILJEŽJA
ŽRTAVA OBITELJSKOG NASILJA

Mentor: doc. dr. sc. Tina Peraica

Studentica: Ivana Vrkljan

Matični broj studenta: 0111040002

Split, lipanj 2024.

Rad je izrađen u Kaštelima, pod nadzorom doc. dr. sc. Tine Peraice u razdoblju od 4. srpnja 2023. godine do 23. svibnja 2024. godine. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 4. srpnja 2023. godine do 20. siječnja 2024. godine u Postaji aerodromske policije Resnik preko Informacijskog sustava Ministarstva unutarnjih poslova, a provedba istraživanja odobrena je od strane Policijske uprave splitsko-dalmatinske, Službe za izvještajnu analitiku i odnose s javnošću, dana 4. srpnja 2023. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 25. svibanj 2024. godine

Datum prihvaćanja rada: 27. svibanj 2024. godine

Datum polaganja rada: 12. lipanj 2024. godine

Ispitno povjerenstvo:

1. izv. prof. dr. sc. Ana Jeličić
2. doc. dr. sc. Nevena Aljinović
3. doc. dr. sc. Tina Peraica

"Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način..."

Lav Nikolajevič Tolstoj

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Povijesni razvoj normativnog uređenja nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj.....	3
1.1.1. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.....	6
1.2. Definiranje nasilja u obitelji.....	7
1.2.1. Oblici i vrste nasilja u obitelji.....	8
1.2.1.1. Psihičko nasilje	9
1.2.1.2. Fizičko nasilje	9
1.2.1.3. Ekonomsko nasilje	9
1.2.1.4. Seksualno nasilje.....	9
1.2.2. Čimbenici rizika kod nasilja u obitelji.....	10
1.2.3. Posljedice nasilja u obitelji	10
1.3. Postupanje nadležnih tijela u slučaju nasilja u obitelji.....	11
1.3.1. Policijsko postupanje i prikupljanje obavijesti od žrtava u slučaju nasilja u obitelji .	11
1.3.2. Postupanje centra za socijalnu skrb u slučaju nasilja u obitelji	14
1.3.3. Postupanje zdravstvene ustanove kod nasilja u obitelji.....	14
1.3.4. Postupanje odgojno – obrazovne ustanove u slučaju nasilja obitelji.....	15
1.3.5. Postupanje pravosudnih tijela kod nasilja u obitelji	15
1.3.6. Postupanje specijaliziranih ustanova i organizacija civilnog društva kod nasilja u obitelji.....	15
1.3.7. Uloga medija kod obiteljskog nasilja	16
1.4. Prevencija nasilja u obitelji	16
2. CILJ RADA.....	18
3. IZVORI PODATAKA I METODE	19
3.1. Izvori podataka.....	19
3.2. Metode.....	19
3.3. Ispitanici	19
3.4. Svrha istraživanja	20
3.5. Analiza i prikaz podataka	20
4. REZULTATI I RASPRAVA	23
4.1. Analiza rezultata i rasprava	23

5. ZAKLJUČCI.....	48
6. LITERATURA.....	49
7. SAŽETAK.....	52
8. ŽIVOTOPIS	56
9. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	57

1. UVOD

Obitelj se smatra temeljnom zajednicom ljudskog društva. Pravno gledano, ona predstavlja instituciju koja obuhvaća osobe povezane krvnim srodstvom, brakom ili kojom drugom pravno relevantnom odrednicom, između kojih postoje zakonom utvrđena prava i dužnosti (1). Međutim, obitelj je i zajednica u kojoj osoba zadovoljava svoje osnovne psihološke i ljudske potrebe, poput sigurnosti, povezanosti i emocionalne podrške. Kada dođe do narušavanja tih potreba unutar obitelji, kroz pojavu nasilja i agresije, posljedice su ozbiljne i protežu se ne samo na žrtvu nasilja već i na širu društvenu zajednicu. Tradicionalno, obiteljsko nasilje se smatralo privatnim problemom koji se tolerirao zbog kulturnih, religijskih ili patrijarhalnih faktora. Žrtve su često izbjegavale prijavljivati nasilje zbog nedostatka pravne zaštite i zbog straha od stigmatizacije. Za razliku od drugih oblika nasilja koji su vidljiviji u javnosti, obiteljsko nasilje često ostaje skriveno i nevidljivo što ga čini posebno opasnim (2).

Društvene promjene i nove spoznaje u području obiteljskoga nasilja dovele su do izmijene stavova o ovom problemu, te naglasile ulogu države u njegovom suzbijanju. Također je došlo do prepoznavanja kaznenog prava kao glavnog instrumentarija kojim bi se regulirali svi oblici ovog fenomena (3). Kazneni zakon (u daljnjem tekstu: KZ) Republike Hrvatske u članku 179.a poprilično široko definira inkriminaciju kaznenog djela, što u praksi stvara problem jasnog razgraničavanja prekršajnih i kaznenih odredbi u slučajevima nasilja u obitelji. Također su uočene poteškoće u policijskoj praksi, u dijelu primjene zakonskih i podzakonskih propisa, gdje može doći do različitih pristupa u kvalifikaciji kažnjive radnje (4).

Upravo je uloga policijskih službenika, koji najčešće putem dojava prvi dobiju saznanja o nasilju u obitelji, izrazito bitna za daljnje procesuiranje ali i prevenciju nasilja. Stoga, prikupljanje prvih obavijesti od žrtava mora biti kvalitetno kako bi dovelo do pravilnog određivanja kažnjive radnje i pružanje odgovarajuće i brze zaštite. Pristup policijskih službenika žrtvama ključan je za suradnju žrtve s policijom (5).

Pomoć žrtvama nasilja u obitelji zahtijeva usklađeni angažman svih relevantnih institucija koje se bave zaštitom žrtava, osiguravajući tako cjelovit pristup i podršku. Uz policiju, zdravstvene ustanove, pravosudne institucije i centre za socijalnu skrb, aktivno su uključene i obrazovne ustanove te nevladine organizacije koje putem svojih programa sudjeluju u zaštiti žrtava nasilja (6).

Iako postoji vidljiv pomak državnih institucija i organizacija civilnog društva u zaštiti žrtava obiteljskog nasilja i rodno uvjetovanog nasilja, kroz donošenje i izmjene zakona, ratificiranje Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, otvaranja skloništa i SOS telefona za žrtve nasilja, kao i donošenje i prihvaćanje protokola o zaštiti od nasilja u obitelji (7), potrebno je pronaći instrument putem kojeg će se ne samo zaštititi postojeća žrtva i kazniti počinitelj, već unaprijed prevenirati i suzbiti ova vrsta nasilja.

Jedan od bitnih elemenata u prevenciji nasilja u obitelji jest primjena znanstveno-istraživačkog pristupa. Putem ovog pristupa, analiziraju se čimbenici rizika i karakteristike žrtava nasilja unutar obitelji, kako bi se pružile relevantne informacije i smjernice svim institucijama i organizacijama civilnog društva. Korištenjem ovog pristupa moguće je razviti učinkovitije strategije prevencije te usmjeriti programe i resurse prema specifičnim skupinama koje su najviše pogođene ovim problemom.

Cilj ovog rada je utvrditi neka socio-demografska i viktimoloških obilježja te neke viktimološke rizike kod žrtava kaznenih djela obiteljskog nasilja, kako bi se kroz analizirane podatke stekao dojam o rizičnim skupinama pogođenim ovim problemom. Uvidom u analizirane podatke i usporedbom ovog istraživanja s drugim već provedenim istraživanjima na sličnu temu, pokušat će se napraviti mogući profil žrtve nasilja u obitelji.

1.1. Povijesni razvoj normativnog uređenja nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj nasilničko ponašanje u obitelji sve do kraja devedesetih godina prošlog stoljeća nije bilo inkriminirano te je takav čin bilo moguće sankcionirati isključivo kroz Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, gdje se pojavljivao problem javnog mjesta kao glavnog obilježja prekršaja (4).

Nasilje u obitelji kao inkriminirajući čin u zakonodavstvu Republike Hrvatske prvi put se pojavilo 1998. godine u Obiteljskom zakonu (4), koji u članku 118. navodi zabranu nasilničkog ponašanja u obitelji od strane bračnog druga ili drugog punoljetnog člana obitelji (8). Kršenje te zabrane kažnjavalo se kao prekršaj, a problem se pojavljivao kod neprecizno definiranog pojma nasilničkog ponašanja te nejasnog određivanja tko se to smatra članom obitelji (4).

U idućem razdoblju prepoznaje se potreba za pojačanom zaštitom žrtava obiteljskog nasilja, pa se tako 2000. godine u KZ uvodi kazneno djelo "nasilničko ponašanje u obitelji". Zakonska definicija nasilničkog ponašanja u obitelji u praksi je izazivala niz otvorenih pitanja, a jedno od najvažnijih je bilo koja to ponašanja ulaze u sadržaj ove inkriminacije. KZ iz 2000. godine nije pobliže pojmovno odredio što je nasilje, zlostavljanje ili osobito drsko ponašanje (9).

Zakonodavac je tek 2003. godine propisao nasilje u obitelji kao prekršaj i to Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: ZZNO) (4). Donošenje tog zakona značilo je prvo sustavno normiranje problematike nasilja u obitelji kroz jedan zaseban propis, a s čijom primjenom je prestao važiti do tada propisani prekršaj iz članka 118. Obiteljskog zakona iz 1998. godine (3). U navedenom zakonu nasilje u obitelji definirano je kao svako djelovanje koje uključuje primjenu fizičke sile ili psihičkog pritiska na integritet osobe te ostale radnje jednog člana obitelji koje mogu prouzročiti fizičku ili psihičku bol, strah, osobnu ugroženost ili povredu dostojanstva, uključujući verbalne napade, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima te druge oblike grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje, uhođenje i sva druga uznemiravanja, nezakonito ograničavanje slobode kretanja ili komunikacije s trećim osobama te oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj takvog djelovanja (10). Navedeni zakon je bio na snazi do 2009. godine, kada je donesen novi ZZNO koji je imao za cilj ukloniti nedostatke u prekršajnoj regulativi nasilja u obitelji te ga uskladiti s ostalim propisima (3). Izmjena ZZNO-a iz 2009. godine imala je ključnu svrhu usmjeravanja zakona protiv svih oblika nasilja, s ciljem

smanjenja štete te pružanja zaštite i podrške žrtvama. Osim toga, važna promjena u tom zakonu bila je proširenje njegove primjene na osobe koje su sukladno određenim zakonskim propisima u istospolnoj zajednici (11).

U hrvatskom zakonodavstvu obiteljsko nasilje je regulirano na dva načina - kao prekršaj i kao kazneno djelo (3). Međutim, ova paralelna regulativa pokazala se problematičnom, jer zakonodavac nije jasno definirao granicu između prekršaja i kaznenog djela (9). Problem nastaje kada se ista radnja istovremeno procesuiru i u prekršajnom i u kaznenom postupku, što krši načelo "ne bis in idem". S druge strane, nedostatak jasnih kriterija za razlikovanje prekršaja od kaznenih djela rezultira poteškoćama u kvalifikaciji djela, a takvu procjenu često vrše policijski službenici (2).

Pod utjecajem struke, akademske zajednice, javnosti i na inicijativu nevladinih udruga, 2015. godine je u KZ uvedeno kazneno djelo "Nasilje u obitelji" (2). Opis spomenutog kaznenog djela bio je sadržan u članku 179.a koji je glasio: „Tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“ (12). Ovo kazneno djelo predstavlja blanketno kazneno djelo, odnosno nepotpuno zakonsko biće djela vezano uz ZZNO koji ga upotpunjava (3). Kako je već navedeno, kažnjivi oblici ponašanja u formi kaznenog djela i prekršaja fenomenološki su dosta bliski i nerijetko su praktičari u nedoumici da li neko ponašanje, po svojim obilježjima, predstavlja kazneno djelo ili prekršaj (13). Tako se u znanstvenoj literaturi ističe problem neodređenosti djela „teško kršenje propisa“ te se postavljalo pitanje odnosi li se ono na težinu počinjenog djela ili na učestalost kršenja prekršajnih odredbi (4). S druge strane, i dalje ostaje problem definiranja teorijski spornog uvjeta „ponižavajućeg položaja“ kao temelja razgraničenja kaznenog djela i prekršaja (14).

Zbog navedenih nedoumica nastavljene su daljnje izmjene i dopune zakona. U prosincu 2019. godine u članak 179.a dodan je kriterij "stanje dugotrajne patnje", kao dodatno obilježje tog kaznenog djela (15).

Istovremeno s izmjenama u KZ-u došlo je i do promjena u ZZNO-u, gdje je implementiran dodatni kriterij koji omogućuje jasno razlikovanje prekršaja od kaznenog djela (3). ZZNO u članku 10. fizičko nasilje definira kao primjenu sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda

(16). Ovdje je zakonodavac imao namjeru preciznije razlikovati prekršaje i kaznena djela nasilja u obitelji kroz kvalitativne kriterije „tjelesne ozljede“ i/ili „stanje dugotrajne patnje“ kao obilježja bića kaznenog djela. Iako uvođenje ovih kriterija predstavlja poboljšanje u odnosu na prethodnu zakonsku regulativu, tu se postavljalo pitanje koji će se slučajevi kvalificirati kao prekršaji u vezi s obiteljskim nasiljem, i jesu li riješeni sporovi oko razgraničenja kaznenog djela od prekršaja (3).

Tijekom izrade ovog rada došlo je do novih promjena u KZ-u i ZZNO-u. Ovim izmjenama i dopunama detaljnije se definira zakonski opis kaznenog djela nasilja u obitelji iz članka 179.a KZ-a, a s ciljem preciznijeg razgraničenja kaznenog djela od prekršaja propisanih ZZNO-om (17). Novi članak 179.a iz 2024. godine, glasi:

„Tko **grubo, učestalo ili na drugi način** teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine“ (18).

Vidljive su razlike u dijelu uvođenja kriterija "grubo i učestalo ili na drugi način", dok se istovremeno eliminira nejasna formulacija "teško kršenje propisa". U praksi ovaj kriterij je često izazivao poteškoće u tumačenju. Nadalje, kriterij "stanje dugotrajne patnje", koji je također bio izazov u praksi zbog teškoća u utvrđivanju takvog stanja kao obilježja kaznenog djela nasilja u obitelji, sada je uklonjen.

U KZ-u, u članku 111.a, uvodi se novo kazneno djelo "Teško ubojstvo ženske osobe". Odluka o uvođenju ovog kaznenog djela temelji se na statističkim podacima Ministarstva pravosuđa i uprave. Prema ovim podacima je u razdoblju od 2020. godine do 2023. godine zabilježeno 11 pravomoćnih presuda za teško ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj ranije zlostavljao, koje obuhvaćaju kako dovršeno kazneno djelo, tako i pokušaj njegovog počinjenja. Od toga je bilo 8 osuđujućih presuda i 3 utvrđujuće presude (neubrojivi počinitelji). Žrtve su bile u 9 slučajeva žene i u 2 slučaja muškarci. U 9 slučajeva gdje su žrtve bile žene, u 6 slučajeva radilo se o partnerskom odnosu, dok se u 3 slučaja radilo o ubojstvu majke od strane sina (17).

Glavni naglasak ZZNO-a iz 2024. godine stavljen je na žrtve i njihova prava. U članku 6., pojedinačna prava žrtava su precizirana i proširena te se uvodi minimalna propisana udaljenost koju sud može naložiti prilikom izricanja zaštitne mjere zabrane približavanja, uznemiravanja

ili uhođenja žrtvi (100 metara). Također, svi stručnjaci koji dolaze u kontakt sa žrtvama obiteljskog nasilja dužni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu svaki slučaj nasilja u obitelji o kojem saznaju tijekom obavljanja svojih dužnosti (19). Nadalje, iz članka 10. ZZNO-a uklanja se spolno uznemiravanje kao oblik obiteljskog nasilja. Time se sprječava mogućnost prekršajne odgovornosti za slučajeve spolnog uznemiravanja između osoba obuhvaćenih ZZNO-om. Uz to, prateće izmjene KZ-a osiguravat će kaznenu odgovornost za sve slučajeve spolnog uznemiravanja prema bliskim osobama, što će povećati razinu društvene zaštite od takvih nezakonitih postupaka (17).

Novi KZ iz 2024. godine, kao i ZZNO iz 2024. godine, donose brojne inovacije i poboljšanja te bi trebali riješiti nedostatke prethodnih zakona. Budući da su tek stupili na snagu, još nije jasno kako će se te novine manifestirati u praksi i kakav će biti njihov dugoročni utjecaj. Potrebno je pričekati određeno vrijeme kako bi se procijenio njihov utjecaj na smanjenje slučajeva obiteljskog nasilja i zaštitu žrtava.

1.1.1. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Važan dokument koji treba spomenuti, zbog svog sveobuhvatnog pristupa problemu nasilja u obitelji, je Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. To je prvi pravno obvezujući i sveobuhvatni međunarodni mehanizam u borbi protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama na europskoj razini (3). Konvencija je sastavljena u Istanbulu 11. svibnja 2011. godine (20), pa je stoga popularno nazvana "Istanbulska konvencija". Republika Hrvatska Konvenciju je potpisala u Strasbourgu 22. siječnja 2013. godine, a stupila je na snagu 13. travnja 2018. godine (20).

U Hrvatskoj su se vodile žustre rasprave o Istanbulskoj konvenciji s naglaskom na termin „rod“. Dok su neki podržavali ratifikaciju Konvencije kao važnog koraka u borbi protiv nasilja u obitelji, drugi su izrazili zabrinutost zbog uporabe termina „rod“ umjesto „spol“ i smatrali da to može dovesti do narušavanja tradicionalnih vrijednosti ili vjerskih uvjerenja. Jedan od razloga ograničenog razumijevanja važnosti i ciljeva Istanbulske konvencije je nedostatak informiranosti koji je i doveo do stvaranja nesporazuma i protivljenja. U sljedećem odlomku bit će navedeni stvarni razlozi Konvencije koji su suprotni negativnim stereotipima o njoj.

Istanbulska konvencija označava bitan korak u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ona osigurava pravnu zaštitu i podršku žrtvama, istovremeno naglašavajući važnost rodne ravnopravnosti, eliminacije rodnih stereotipa te jačanja položaja žena i djevojčica. Konvencija se sastoji od preambule i dvanaest poglavlja koja uključuju ukupno 81 članak te dodatka koji se odnosi na članove nadzornog tijela (GREVIO) i njihove povlastice i imunitet. U preambuli se navode osnovni principi i ciljevi Konvencije koji osuđuju sve oblike nasilja i nasilja nad ženama te ističu potpunu ravnopravnost između muškaraca i žena kao ključnog elementa u sprječavanju nasilja nad ženama. Nadalje, prepoznaje nasilje nad ženama kao rodno uvjetovano nasilje i ističe da su žene i djevojčice izložene većem riziku od takvog nasilja nego muškarci. Iako muškarci mogu biti žrtve nasilja u obitelji, ono nerazmjerno češće pogađa žene. Svako daljnje poglavlje obuhvaća specifične teme kao što su definicija pojmova, prevencija nasilja, zaštita žrtava, progon počinitelja, međunarodna suradnja i dr. (21).

Konvencija naglašava važnost sustavnog, učinkovitog i holističkog pristupa zaštiti od nasilja na općoj i individualnoj razini. Ističe potrebu za interdisciplinarnim pristupom i međuresornom suradnjom, kako bi se osigurala učinkovita zaštita. Poručuje kako je, bez obzira na pravni pristup, ključno pružiti primarnu zaštitu žrtvama kroz promjenu svijesti društva te pokazati jasnu društvenu netoleranciju prema nasilju u obitelji i nasilju na ženama kroz praktične mjere, što je važnije od samog uspostavljanja pravnih okvira (3).

1.2. Definiranje nasilja u obitelji

Iako različite definicije nasilja u obitelji mogu varirati u detaljima, sve imaju zajednički cilj: prepoznati i osuditi oblike zlostavljanja ili nasilja unutar obiteljskog konteksta. U ovom radu, radi jasnoće i fokusiranosti, bit će navedene dvije definicije: ona iz ZZNO-a i definicija nasilja u obitelji prema Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Te definicije sadrže ključne informacije potrebne za razumijevanje nasilja i njegovih različitih oblika, što će biti detaljnije obrađeno u nastavku rada.

Nasilje u obitelji prema ZZNO-u iz 2024. godine definira se kao:

- „1. primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda
2. tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci
3. psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost

4. ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci
5. zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje“ (19).

Vidljivo je da ova definicija obuhvaća različite oblike koji mogu biti fizički, psihički, ekonomski, ili se manifestirati kroz zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom ili starijih osoba. Ovaj spektar nasilja može uključivati primjenu fizičke sile, ponižavajuće postupke prema djeci, psihičko zlostavljanje koje povređuje dostojanstvo, ekonomsko isključivanje ili ograničavanje pristupa resursima te nedostatak brige i podrške koja je potrebna osobama u ranjivim situacijama. Za razliku od prijašnjih zakona, iz novog ZZNO-a izbačeno je spolno uznemiravanje, koje će biti obrađeno u ovom radu jer je istraživanje provedeno prije donošenja izmjena i dopuna zakona.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji označava nasilje u obitelji kao:

„sva djela tjelesnog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših i sadašnjih bračnih partnera neovisno o tome da li počinitelj i žrtva dijele isto prebivalište“ (21).

1.2.1. Oblici i vrste nasilja u obitelji

Nasilje unutar obitelji obuhvaća različite obrasce ponašanja kojima se nastoji kontrolirati članove obitelji primjenom sile, zastrašivanja i manipulacije. Ovi oblici nasilja uključuju psihičko, fizičko, ekonomsko i seksualno nasilje (22).

Prema Wallace citirano u Trut (23) obiteljsko nasilje i nasilje u bliskim odnosima, iako se često koriste kao sinonimi pokrivaju širi opseg situacija, a uključuju nasilje nad partnerima odnosno nasilje u intimnim odnosima, djecom i starijim ili nemoćnim članovima obitelji.

Kada se radi o nasilju u obitelji i intimnim odnosima, možemo spomenuti i nasilje prema ženama i prema muškarcima. No, većina nasilnih incidenata u intimnim vezama obuhvaća nasilje muškaraca nad ženama (24).

1.2.1.1. Psihičko nasilje

Psihičko nasilje obuhvaća različite oblike emocionalnog zlostavljanja kojima se teži ostvariti moć i kontrolu nad žrtvom. To uključuje razne zabrane koje nisu primjerene dobi žrtve, poput ograničavanja druženja s prijateljima ili zapošljavanja, prijetnje žrtvi ili njoj bliskoj osobi, vrijeđanje, ismijavanje u javnosti, omalovažavanje, proglašavanje žrtve psihički nestabilnom ili bolesnom, ucjenjivanje, kontrolu kretanja, uhođenje, provjeravanje, socijalnu izolaciju te manipuliranje osjećajima žrtve. Uništavanje važnih osobnih stvari ili zlostavljanje kućnih ljubimaca također predstavlja oblik prijetnje. Ovakvo ponašanje može izrazito negativno utjecati na psihičko zdravlje, samopouzdanje i osobnu sliku žrtve (22).

1.2.1.2. Fizičko nasilje

Ovaj oblik nasilja obuhvaća različite forme fizičkog zlostavljanja poput guranja, šamaranja, gušenja, povlačenja za kosu, pritiskanja (na primjer, uz zid ili u kutu prostorije), udaranja rukama, nogama ili predmetima, nanošenja ozljeda i opekline te izbacivanja iz kuće ili zaključavanje u sobu. Fizičko nasilje može varirati od manjih povreda do ozbiljnih, pa čak i smrtonosnih situacija koji uključuju pokušaje ubojstva ili samoubojstva (22).

Nasilje u obitelji, a posebno nasilje nad ženama počinjeno u obitelji, počinje prisilnim kontrolirajućim ponašanjem i stavovima koji u većini slučajeva dovode do fizičkog nasilja (25).

1.2.1.3. Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje podrazumijeva ograničavanje pristupa financijskim sredstvima žrtve, zabranu upravljanja vlastitom imovinom i osnovnim potrebama, detaljnu kontrolu nad troškovima, manipulaciju, ucjenjivanje i prisiljavanje žrtve da prenese imovinu na nasilnog člana obitelji i slično (22).

1.2.1.4. Seksualno nasilje

Ovaj oblik uključuje seksualno uznemiravanje, što označava bilo koje neželjeno seksualno ponašanje koje ponižava i narušava dostojanstvo i sigurnost žrtve. To može uključivati fizički kontakt poput dodirivanja, štipanja ili prislanjanja uz tijelo, kao i verbalne radnje poput upornog

nagovaranja na spolni odnos, ili sugestivnih komentara koji žene svode na objekte seksualnog zadovoljstva. Također, obuhvaća i ostavljanje pornografskih ili seksualno sugestivnih slika na dostupnim mjestima. Najozbiljniji oblik seksualnog nasilja je silovanje, što uključuje spolni kontakt bez pristanka, izvršen primjenom sile i/ili prijetnjama, te seksualno zlostavljanje djece. Ovakvo nasilje uzrokuje duboke i štetne psihološke posljedice kod žrtava, često zahtijevajući stručnu psihološku i psihoterapijsku podršku (22).

1.2.2. Čimbenici rizika kod nasilja u obitelji

Feldman i Ridley citirano u Šprem (3) naglašavaju kako nasilje, kao i ostali društveni fenomeni poput obiteljskog nasilja, ima svoje korijene u različitim vanjskim i unutarnjim čimbenicima. Mamula i sur. citirano u Žilić i Janković (26) navode da nasilje u obitelji nastaje u poremećenim odnosima i interakciji između nasilnika i žrtve, gdje su njihova veza i međusobna povezanost ključni faktori. Nasilje i agresija su kompleksne sociopatološke pojave koje su povezane s mentalnim, emocionalnim i socijalnim čimbenicima.

Počinitelji nasilja često usvajaju nasilne obrasce ponašanja iz okoline, što uključuje obitelj, druge autoritativne figure i medije. Oni mogu usvojiti ideju da je nasilje opravdano, ili da je žrtva kriva za izazivanje nasilja, čime se opravdava njihovo ponašanje. Osim toga, rodno utemeljeno nasilje proizlazi iz kulturnih uvjerenja koja održavaju nejednakost između spolova, potičući nemoć, posebno među ženama i djevojkama. Siromaštvo, nedostatak pristupa obrazovanju i ekonomskim prilikama te nedostatak pravne odgovornosti za zločine i zlostavljanje također doprinose kulturi nasilja i rodnoj diskriminaciji, što dodatno jača njihovu prisutnost u društvu (27).

1.2.3. Posljedice nasilja u obitelji

Posljedice nasilja u obitelji ostavljaju duboke tragove kako na žrtve, tako i na društvo u cjelini. Prema izvješću Svjetske zdravstvene organizacije nasilje u intimnim partnerstvima, koje uključuje fizičko, seksualno i psihičko nasilje, uzrokuje ozbiljne zdravstvene tegobe kod žrtava nasilja, kako kratkoročno, tako i dugoročno. Ove tegobe obuhvaćaju fizičke, mentalne, seksualne i reproduktivne probleme. Osim toga, ono ima negativan utjecaj na zdravlje i dobrobit djece. Takvo nasilje rezultira visokim društvenim i ekonomskim troškovima za žrtvu, njihove obitelji i društvo. Među posljedicama ovog nasilja su smrtonosni ishodi poput ubojstva ili samoubojstva, ozljede, neželjene trudnoće, pobačaja, ginekoloških problema, spolno prenosive

infekcije te zdravstvenih problema tijekom trudnoće žrtve. Također, nasilje u intimnom partnerstvu može dovesti do psihičkih problema poput depresije, posttraumatskog stresa, anksioznosti, poremećaja spavanja, poremećaja prehrane i pokušaja samoubojstva. Fizičke posljedice uključuju glavobolje, sindrome boli, gastrointestinalne probleme, ograničenu pokretljivost i loše opće zdravlje. Seksualno nasilje, posebno tijekom djetinjstva, može potaknuti pušenje, upotrebu droga i rizična seksualna ponašanja te je povezano s počinjenjem i bivanjem žrtvom nasilja. Djeca koja su izložena obiteljskom nasilju mogu razviti različite probleme u ponašanju i emocionalnom razvoju, što može utjecati na njihovu budućnost i odnos prema nasilju. Veliki su društveni i ekonomski tereti povezani s intimnim partnerskim i seksualnim nasiljem, što ima široke posljedice na društvo. Žrtve mogu biti izložene izolaciji, gubitku radnog mjesta, smanjenju prihoda, ograničenom sudjelovanju u svakodnevnim aktivnostima te otežanoj brizi o sebi i svojoj djeci (28).

1.3. Postupanje nadležnih tijela u slučaju nasilja u obitelji

U borbi protiv obiteljskog nasilja ključno je osigurati profesionalnu podršku obiteljima koje se suočavaju s nasiljem i problemima nasilničkog ponašanja. Neophodno je osigurati edukaciju javnosti te usklađeno djelovanje nadležnih institucija. To uključuje aktivnosti poput otkrivanja, suzbijanja i pružanja pomoći žrtvama, kao i tretman prema počiniteljima nasilja. Bitno je istaknuti odgovornost počinitelja i poticati promjenu njihovog ponašanja, istovremeno osnažujući žrtve kako bi mogle donositi odluke koje će doprinijeti njihovoj sigurnosti i sigurnosti obitelji. Suradnja s nadležnim tijelima također je ključna u ovom procesu. Za postupanje u slučajevima nasilja unutar obitelji odgovorne su policija, zdravstvene ustanove, pravosuđe, centri za socijalnu skrb, škole te nevladine organizacije koje se bave zaštitom žrtava nasilja. Također, mediji igraju značajnu ulogu u oblikovanju javnih stavova o nasilju u obitelji te u promicanju svijesti o ravnopravnosti spolova (6).

1.3.1. Policijsko postupanje i prikupljanje obavijesti od žrtava u slučaju nasilja u obitelji

Policija ima ključnu ulogu u osiguravanju zaštite i podrške žrtvama nasilja u obitelji te učinkovitim procesuiranju počinitelja. Njihov je cilj osigurati sigurnost i pružiti potrebnu pomoć osobama koje su izložene takvom nasilju. Kada zaprime poziv za pomoć ili saznanje o nasilju, policija ima dužnost odmah reagirati i hitno intervenirati. To može uključivati dolazak

na mjesto događaja radi osiguranja sigurnosti žrtve, pružanje medicinske pomoći ako je potrebno te poduzimanje mjera za sprečavanje daljnjeg nasilnog ponašanja počinitelja (6).

U procesu prikupljanja informacija policija mora djelovati s posebnom osjetljivošću prema žrtvi, osiguravajući joj siguran prostor i poštivanje privatnosti. Važno je da žrtva može slobodno podijeliti svoje informacije kako bi se utvrdile sve relevantne okolnosti događaja (6). Neovisno o mjestu razgovora, žrtvama nasilja u obitelji treba osigurati sigurno okruženje kako bi se slobodno izrazile. Često će žrtve, osobito one ranjive, nerado dijeliti informacije pred drugima, uključujući počinitelja, zbog osjećaja srama i straha od reakcije počinitelja, ili brige za druge članove obitelji.

Pri prikupljanju informacija od žrtava nasilja u obitelji važno je uzeti u obzir složenost situacije. To uključuje emocionalno i fizičko stanje žrtve nakon nasilja, kao i njenu neizvjesnost u pogledu budućnosti. Također, ključno je da policijski službenici posjeduju vještine za prikupljanje točnih i pouzdanih informacija, koje će biti osnova za kasnije postupanje u skladu s prijavom. Važni faktori uspješne komunikacije su motivacija, otvorenost, profesionalnost i komunikacijske vještine policijskih službenika. Prije nego što žrtva izgovori riječ, prvi dojam koji će stvoriti o policijskom službeniku temeljit će se na njegovom izgledu i ponašanju. Očekivat će strogu profesionalnost, ali isto tako i pristupačnost i otvorenost, što je ključno za uspostavu povjerenja. Izgled policajca, od uniforme do stava tijela, odražava autoritet i utječe na percepciju. Osim što neuredan izgled može stvarati negativnu sliku o službeniku i policijskom sustavu, određeni geste i položaji tijela mogu izazvati nelagodu i nepovjerenje kod žrtve. Fizička blizina ili udaljenost također imaju važnu ulogu u komunikaciji, dok određeni tjelesni dodiri ili geste mogu pojačati ili umanjiti dojam koji službenik ostavlja. Gledanje u oči i kontrola vizualnog kontakta također su važni za potvrdu slušanja sugovornika, ali je važno izbjeći geste koji bi mogli biti pogrešno shvaćeni ili izazvati nelagodu. Prvi kontakt između žrtve i policijskog službenika obuhvaća osnovno pozdravljanje. Važno je da službenik pristupa žrtvi s poštovanjem, koristeći formalne izraze poput "gospođo" ili "gospodine", izbjegavajući neprimjerene izraze poput "bok" ili "hej". Službenik bi trebao pokazati suosjećanje i spremnost na slušanje žrtve te postaviti pitanja koja ukazuju na brigu za njezino zdravlje i sigurnost. Osim verbalne komunikacije, važno je i nenametljivo ponašanje i gestikulacija koja pokazuje posvećenost i razumijevanje situacije žrtve. Komunikacija treba biti prilagođena situaciji i potrebama žrtve, bez korištenja stručnih izraza ako to nije potrebno. U slučaju kad verbalna

komunikacija nije moguća, nužno je angažirati prevoditelja ili se koristiti pisanim komunikacijskim sredstvima (5).

Nadalje, policija provodi kriminalističko istraživanje s ciljem prikupljanja dokaza i identifikacije počinitelja. To uključuje utvrđivanje uzroka, konteksta i posljedica nasilja te fiksiranje tragova, kako bi se osigurala pouzdana dokumentacija za daljnje postupanje (6). Tijekom kriminalističkog istraživanja glavni fokus policijskog službenika je postavljanje tzv. zlatnih pitanja kriminalistike. Ova pitanja obuhvaćaju detalje o događaju, uključujući lokaciju, vrijeme, način izvršenja, alate koji su korišteni, uključene osobe, motivaciju, identitet počinitelja te identitet žrtve. Ovi odgovori pomažu službeniku da utvrdi namjeru počinitelja, detalje radnje, sudionike, motive i posljedice. Na temelju ovih informacija policijski službenik može odrediti vrstu kaznenog djela ili prekršaja, prikupiti dokaze te procijeniti potrebne mjere za zaštitu žrtve i poduzimanje koraka protiv počinitelja (5).

U situacijama u kojima je prisutno nasilje nad djecom, ili je dijete svjedok nasilnih događaja, policija posebno vodi brigu o zaštiti djece. Oni surađuju s nadležnim stručnjacima i centrima za socijalnu skrb kako bi osigurali odgovarajuću podršku i zaštitu za djecu koja su izložena nasilju (6). Razgovor s odraslom žrtvom treba izbjegavati u prisustvu djece kako bi se spriječila traumatična iskustva za djecu i odrasle. Ako je potrebno prikupiti informacije od djeteta žrtve, specijalizirani policijski službenik za mladež treba preuzeti tu ulogu pružajući adekvatnu podršku i zaštitu djetetu. Kod komunikacije s djecom važno je koristiti prilagođeni jezik i izbjegavati neprimjerene izraze ili komentare (5).

Osim toga, policija ima ulogu u oduzimanju oružja počinitelju, predlaganju zaštitnih mjera i privođenju počinitelja. Suradnja s centrima za socijalnu skrb i drugim organizacijama civilnog društva ključna je za osiguranje dugoročne zaštite i podrške žrtvama. U situacijama visokog rizika policija pruža pomoć u smještaju žrtava u skloništa ili sigurne ustanove (6).

Također, policija provodi i pojedinačnu procjenu žrtve, pri čemu može prikupljati relevantne informacije od centra za socijalnu skrb i drugih institucija koje pružaju podršku žrtvama, a posebno odjela koji se bave podrškom žrtvama i svjedocima kaznenih djela (6). Budući da svaka pojedinačna procjena mora biti prilagođena individualno, provoditelj procjene mora uzeti u obzir sve relevantne subjektivne i objektivne čimbenike. To uključuje osobne karakteristike žrtve, posebno moguće rizike ili strahove od daljnje štete, uzimajući u obzir težinu, vrstu i

prirodu kaznenog djela te okolnosti u kojima je djelo počinjeno. Provođenje pojedinačne procjene ne umanjuje prava i mjere zaštite, već unapređuje mogućnosti pružanja šire policijske zaštite, posebno tjelesne zaštite, koja je već predviđena policijskim zakonodavstvom (29).

Sve ove mjere provode se s ciljem osiguravanja sigurnosti, zaštite prava i dobrobiti žrtava te sprječavanja daljnjeg nasilja u obitelji (6).

1.3.2. Postupanje centra za socijalnu skrb u slučaju nasilja u obitelji

Protokol postupanja centara za socijalnu skrb ima tri glavna cilja: poboljšati zaštitu žrtava nasilja u obitelji, spriječiti daljnje nasilje u obitelji te razviti mjere zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju. Kada djelatnik centra za socijalnu skrb sazna ili primi obavijest o nasilju u obitelji, prvo što treba učiniti je hitno prijaviti policiji i pružiti pomoć žrtvi. To uključuje uspostavljanje kontakta sa žrtvom, informiranje o njenim pravima i pružanje podrške u postupanju, kao i poduzimanje mjera za zaštitu djeteta ako je bilo izloženo nasilju. Nakon prikupljanja relevantnih podataka, centar za socijalnu skrb provodi postupak kako bi zaštitio prava žrtve i djeteta, s obzirom na najvažnije potrebe djeteta. U slučajevima iznenadne nužde, centar donosi odluke radi trenutačne zaštite sigurnosti žrtve, osobito djeteta. Nadalje, centar surađuje s državnim odvjetništvom i policijom te je važno da brzo reagira na pozive policije radi zbrinjavanja djeteta ili obavijesnog razgovora. Prilikom donošenja odluka o pravima i potrebama djeteta, centar posebno vodi računa o prisutnosti obiteljskog nasilja (6).

1.3.3. Postupanje zdravstvene ustanove kod nasilja u obitelji

Protokol zdravstvenih ustanova ima za cilj pružiti sveobuhvatnu medicinsku njegu osobama koje su žrtve obiteljskog nasilja, kako bi se sačuvalo njihovo fizičko i mentalno zdravlje te liječile eventualne ozljede i traumatska iskustva. Kada zdravstveni djelatnik primijeti ili posumnja da su ozljede ili zdravstveni problemi rezultat doživljenog obiteljskog nasilja, dužan je pažljivo razgovarati s osobom kako bi prikupio informacije o doživljenom nasilju i ozljedama.

Zdravstveni djelatnici su prema ZZNO-u dužni nasilje prijaviti policiji, utvrditi uzroke i način nastanka ozljeda te pružiti podršku i savjete žrtvi. Također su ih dužni uputiti u druge oblike skrbi, popuniti prijavu ako su ozljede nanesene od člana obitelji, podnijeti prijavu policiji i Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, dostaviti dokumentaciju po zahtjevu pravosudnih tijela,

pružiti odgovarajuće liječenje te obavijestiti nadležne službe ako su žrtva ili počinitelj osobe s mentalnim smetnjama ili ovisnostima (6).

1.3.4. Postupanje odgojno – obrazovne ustanove u slučaju nasilja u obitelji

Odgojno-obrazovne ustanove imaju za cilj osposobiti osoblje za prepoznavanje i prijavljivanje slučajeva nasilja u obitelji koje mogu doživjeti djeca. Također nastoje pružiti potrebnu pomoć, što uključuje promptno reagiranje na ozljede djeteta, informiranje nadležnih institucija kao što su ravnatelj škole, policija i centar za socijalnu skrb, savjetovanje s relevantnim stručnjacima te vođenje službene dokumentacije o događaju (6).

1.3.5. Postupanje pravosudnih tijela kod nasilja u obitelji

Protokol pravosudnih tijela usmjeren je na učinkovitu primjenu zakonskih mjera zaštite članova obitelji od nasilja, osiguravajući im pravnu sigurnost i integritet. To uključuje brzo reagiranje u slučajevima nasilja, informiranje o sudskim odlukama, obavještanje žrtava o njihovim pravima, dostavljanje kopija sudskih odluka, vođenje evidencije o zaštitnim mjerama te organizaciju rada prekršajnih sudova i vikendom i blagdanima. Nadalje, sudovi se brinu za zaštitu žrtava prilikom dolaska na sud i tijekom samog sudskog procesa (6).

1.3.6. Postupanje specijaliziranih ustanova i organizacija civilnog društva kod nasilja u obitelji

Specijalizirane ustanove i organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u borbi protiv nasilja u obitelji. Njihova uloga obuhvaća suradnju s policijom, centrom za socijalnu skrb i drugim pravosudnim tijelima, radi efikasnog postupanja u slučajevima nasilja. Također, te organizacije pružaju siguran smještaj i sklonište žrtvama i njihovoj djeci, savjetovanje te pravnu i psihosocijalnu pomoć. Osim toga, organizacije se bave i pružanjem psihosocijalnog tretmana počiniteljima nasilja. Važno je istaknuti da organizacije civilnog društva prijavljuju nasilje policiji ili državnom odvjetništvu, posebno kada su u pitanju djeca kao žrtve ili svjedoci nasilja. Nadalje, one surađuju s drugim organizacijama sličnih usmjerenja te sa županijskim timovima za sprečavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ujedno, organizacije civilnog društva dostavljaju potrebne podatke o žrtvama tijelima koja provode pojedinačnu procjenu, te

obavještavaju centar za socijalnu skrb o mogućim povredama osobnih i imovinskih prava djece i osoba s invaliditetom. Na kraju, one dostavljaju preporuke tijelima nadležnim za procjenu potreba žrtava, ako takve preporuke proizlaze iz njihova rada sa žrtvama (6).

1.3.7. Uloga medija kod obiteljskog nasilja

Mediji imaju važnu ulogu kada se radi o nasilju u obitelji. Cilj medijskog praćenja nasilja u obitelji je educirati javnost o pravima i potrebama žrtava te osvijestiti neprihvatljivost nasilja. Mediji trebaju pažljivo izvještavati o nasilju, poštujući privatnost i integritet žrtava, poticati odgovorno ponašanje građana te ih informirati o načinima pružanja pomoći. Važno je izbjegavati senzacionalističko izvještavanje te zaštititi identitet svih žrtava, posebno djece. Medijsko izvještavanje može doprinijeti prevenciji budućeg nasilja u obitelji, informirajući o važnosti rane intervencije i pružajući informacije o dostupnim resursima za pomoć žrtvama (6).

1.4. Prevencija nasilja u obitelji

Prevencija obiteljskog nasilja zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje društvene, obrazovne, zakonodavne i institucionalne intervencije.

Gledano s kaznenopravnog aspekta, kazne mogu djelovati kao sredstvo odvratanja, upozoravajući potencijalne počinitelje na posljedice njihovih postupaka i smanjujući vjerojatnost da će počiniti nasilje. Kazneno pravo ipak nije prva linija obrane protiv obiteljskog nasilja, a suvremeni trendovi pokazuju da njegova uloga u reguliranju društvenih odnosa nije uvijek djelotvorna u suzbijanju neželjenih ponašanja (3). Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji kao ključ prevencije nasilja vidi edukaciju učenika kroz odgojno-obrazovne procese. Uspješnost ovog programa prevencije leži u tome što se fokusira na razvoj socijalnih vještina i oblikovanje stavova i vrijednosti kod djece i mladih, koristeći različite prilagođene metode koje odgovaraju njihovom razvojnom stupnju (30). Obrazovanje učitelja, odgajatelja i svih koji su uključeni u procese obrazovanja doprinijet će povećanju svijesti u društvu o neprihvatljivosti obiteljskog nasilja. Potrebno je povećati investicije u kvalitetnu obuku policije, tužitelja i sudaca te promicati suradnju među njima, što bi se moglo postići osnivanjem obiteljskih sudova. Umjesto stalnih promjena fokusa i naglaska na formalnim pitanjima, politika borbe protiv nasilja u obitelji trebala bi naglasiti potrebu za boljim obrazovanjem, uključujući

specijalizaciju svih koji se bave slučajevima obiteljskog nasilja. Razmatranje trajnih programa specijalizacije za ovo područje također bi bilo korisno (3).

Znanstvena istraživanja su ključna u sprečavanju obiteljskog nasilja, jer pružaju uvid u uzroke, posljedice i učinkovite intervencijske strategije. Ona analiziraju faktore rizika, procjenjuju učinkovitost programa prevencije, razvijaju edukativne programe i potiču inovativne pristupe intervenciji. Također, pružaju podatke koji mijenjaju društvene stavove i potiču svijest o problemu, što može smanjiti stigmatu i podržati preventivne mjere. Primjena znanstvenih spoznaja u praksu ima ključnu ulogu u stvaranju sigurnijeg i zdravijeg okruženja za sve članove društva.

Han kako je citirano u Šprem (3) navodi još jednu bitnu stavku prevencije, a to je osnaživanje žena kao jedan od ključnih ciljeva svih programa prevencije obiteljskog nasilja. To se postiže naglašavanjem važnosti brze identifikacije i odgovora žrtve na nasilne obrasce unutar odnosa s članovima obitelji, obično partnerima, te ih potičući da se tome suprotstave i zatraže pomoć.

Kroz edukaciju, osnaživanje žrtava, promjenu društvenih stavova i kontinuirano znanstveno istraživanje, moguće je stvoriti okruženje u kojem je obiteljsko nasilje neprihvatljivo i rijetko, te pružiti svakom članu zajednice priliku za siguran i zdrav život.

2. CILJ RADA

Cilj istraživanja je utvrditi neka socio-demografska i viktimološka obilježja te neke viktimološke rizike kod žrtava kaznenih djela obiteljskog nasilja u Splitsko-dalmatinskoj županiji retrospektivnom analizom podataka koji su dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, a počinjena su tijekom 2022. godine.

3. IZVORI PODATAKA I METODE

3.1. Izvori podataka

U ovom istraživanju su korišteni podaci dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i to Evidencije kaznenih djela prijavljenih i oštećenih osoba, Dnevnik događaja, Evidencije dojava te Registra osoba i osobnih isprave za područje Policijske uprave splitsko-dalmatinske, koji se odnose na članak 179.a KZ-a Republike Hrvatske, za razdoblje od 1. siječnja 2022. godine 00,00 sati do 31. prosinca 2022. godine 23,59 sati.

3.2. Metode

Podaci su prikupljeni retrospektivno uvidom u Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Unaprijed pripremljenim strukturiranim upitnikom ispitivana su obilježja žrtava kaznenog djela nasilja u obitelji (članak 179.a). Strukturirani upitnik sastojao se od 45 pitanja koji je obuhvaćao socio-demografska, viktimološka i kriminološka obilježja žrtava nasilja u obitelji, kao i obilježja samog djela (Tablica 1).

3.3. Ispitanici

U istraživanje je uključeno 270 osoba oba spola koje su bile žrtve nasilja u obitelji na temelju članka 179.a KZ-a Republike Hrvatske na području Policijske uprave splitsko-dalmatinske, koja u svojoj nadležnosti ima sedamnaest policijskih postaja te su sve obuhvaćene istraživanjem (Tablica 2), i to u razdoblju: od 1. siječnja 2022. godine do 31. prosinca 2022. godine. U navedenom razdoblju je na području Policijske uprave splitsko-dalmatinska zabilježeno ukupno 239 kaznenih djela nasilja u obitelji te je kaznenu prijavu podnijelo 276 osoba. Šest žrtava je isključeno iz analize jer se kazneno djelo nije dogodilo tijekom 2022. godine, nego je tada bilo prijavljeno. Također, četiri policijske postaje (Postaja aerodromske policije Resnik, Postaja prometne policije Split, Postaja pomorske policije Split, Postaja granične policije Trilj) nisu obuhvaćene istraživanjem budući da tijekom ispitivanog razdoblja nisu zaprimile dojavu ni kaznenu prijavu za kazneno djelo nasilja u obitelji.

3.4. Svrha istraživanja

Svrha istraživanja je proširiti postojeća znanja o žrtvama nasilja u obitelji kako bi se dobio tzv. profil tipične žrtve nasilja u obitelji te bolje razumjeti okolnosti i kontekst u kojima se takva nasilja događaju. Nadalje, usporedba rezultata s drugim sličnim istraživanjima pružit će dodatnu perspektivu i omogućiti identifikaciju konzistentnih obrazaca ponašanja i karakteristika žrtava. Istraživanje će imati i primjenu u praksi tako da će poboljšati razumijevanje problema obiteljskog nasilja te pomoći u kreiranju specifičnih preventivnih i terapijskih programa.

3.5. Analiza i prikaz podataka

U obradi podataka korištene su metode deskriptivne statistike primjenom Microsoft Excela. Rezultati su prikazani kroz analizu frekvencija odgovora i njihovih distribucija te vizualizaciju rezultata kroz grafikone i tablice.

Tablica 1. Upitnik za prikupljanje podataka

UPITNIK	
Socio-demografska i viktimološka obilježja žrtava nasilja u obitelji	
1.	U kojoj policijskoj postaji je podnesena kaznena prijava za nasilje u obitelji?
2.	Spol žrtve
3.	Dob žrtve
4.	Stručna sprema žrtve
5.	Zanimanje žrtve
6.	Bračni status žrtve
7.	Roditeljski status žrtve
8.	Invaliditet žrtve
9.	Rodbinski odnos žrtve s počiniteljem
10.	Žive li žrtva i počinitelj u istom kućanstvu?
11.	Na kojem mjestu je počinjeno kazneno djelo nasilja u obitelji?
12.	U kojem prostor se nasilje dogodilo?
13.	U kojem mjesecu se nasilje dogodilo?
14.	Tko je dojavio kazneno djelo?
15.	Način počinjenja kaznenog djela u odnosu na žrtvu
16.	Koliko oblika zlostavljanja je počinjeno ovim kaznenim djelom?
17.	Koji oblici zlostavljanja su počinjeni?
18.	Po izjavi žrtve koliko je trajalo nasilje?
19.	Koja kaznena djela su počinjena u ovom događaju?
20.	Je li je žrtvi bila potreba liječnička pomoć?
21.	Je li je žrtva pretrpjela tjelesne ozljede?
22.	Koje ozljede su okvalificirane kod žrtve?
23.	Je li žrtva koristila pravo na pratnju osobe od povjerenja?
24.	Je li žrtva iskazala da želi biti obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora?
25.	Je li žrtva koristila pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde?
26.	Je li žrtva koristila pravo da je ispituje policijski službenik istog spola?
27.	Je li žrtva koristila pravo da se u policiji prijavi kao oštećenik?
28.	Je li utvrđena potreba za dodatnim angažmanom službi za podršku žrtvama i svjedocima?
29.	Je li žrtva smještena u sigurnu kuću?

30.	Je li za ovo djelo počinitelju određen istražni zatvor?
31.	Je li za postojeće djelo izrečena sigurnosna ili zaštitna mjera?
32.	Koje mjere su izrečene počinitelju?
33.	Ranija viktimizacija žrtve s elementima nasilja ili nasilja u obitelji?
34.	Koliko puta je žrtva ranije bila žrtva nasilja ili nasilja u obitelji?
35.	Koja djela je obuhvaćala ranija viktimizacija?
36.	Ranija počinjena djela žrtve s elementima nasilja ili nasilja u obitelji?
37.	Koliko puta je žrtva ranije bila počinitelj kaznenih djela s elementima nasilja ili nasilja u obitelji?
38.	Koja djela je obuhvaćala ranija kriminološka povijest žrtve?
39.	Je li je bilo drugih oštećenih ovim kaznenim djelom?
40.	Koliko osoba je oštećeno ovim kaznenim djelom?
41.	Koje je srodstvo ostalih oštećenih s počiniteljem?
42.	Koja kaznena djela su počinjena prema ostalim oštećenima?
43.	Je li podignuta optužnica za ovo kazneno djelo?
44.	Je li odbačena kaznena prijava ili je obustavljen postupak?
45.	Koji su razlozi odbačaja kaznene prijave ili obustave postupka?

4. REZULTATI I RASPRAVA

Razumijevanje karakteristika žrtava nasilja u obitelji ključno je za usmjeravanje preventivnih mjera i pružanje adekvatne podrške žrtvama. Kreiranje profila žrtve nasilja u obitelji, te utvrđivanje socio-demografskih i viktimoloških obilježja i rizika žrtava, ima za cilj dublje razumijevanje dinamike nasilja unutar obiteljskog konteksta te identificiranje ranjivih skupina koje su izložene ovom obliku zlostavljanja.

4.1. Analiza rezultata i rasprava

Smještanje kaznenog djela u određeni prostor važno je kao bi se razumio kontekst u kojem se to djelo dogodilo. Rezultati ovog istraživanja vidljivi u Tablici 2 prikazuju da većina kaznenih djela nasilja u obitelji ima veze s urbanim područjima, posebno s većim gradovima poput Splita, Trogira i Omiša. Policijske postaje koje pokrivaju ta urbana područja bilježe veći broj prijava kaznenih djela u odnosu na policijske postaje koje pokrivaju ruralna područja. Podaci iz istraživanja sugeriraju da se u ruralnim sredinama manje prijavljuje nasilje, što ukazuje na veću tzv. tamnu brojku, odnosno situaciju gdje se moguća nasilna događanja manje prepoznaju i prijavljuju. Za pretpostaviti je da veći gradovi imaju veću populaciju, što može rezultirati većim brojem prijava kaznenih djela. Međutim, ova statistika ne uzima u obzir omjer između broja stanovnika na određenom području i broja prijava, što može biti ograničavajući faktor ovih rezultata. Slično istraživanje (7) provedeno u Hrvatskoj ukazuje na veću povezanost žrtava obiteljskog nasilja s ruralnim područjima. Ovi različiti zaključci mogu proizaći iz različitih demografskih obilježja ispitanika uključenih u istraživanja, iz različitih metoda prikupljanja podataka ili veće tamne brojke. Stoga je u narednim istraživanjima važno razmotriti kontekst i metodologiju svakog istraživanja pri usporedbi zaključaka.

Tablica 2. Policijska postaja koja je zaprimila kaznenu prijavu za nasilje u obitelji i mjesto počinjena djela unutar postajnog područja

<i>Policijska postaja</i>	<i>Broj KD-a N (%)</i>	<i>Mjesto počinjenja KD-s nasilja u obitelji</i>	<i>Broj KD-a N</i>
<i>I. PP Split</i>	52 (19,26 %)	Split	51
		Kaštel Sućurac	1
<i>II. PP Split</i>	37 (13,7 %)	Split	29
		Podstrana	8
<i>PP Solin</i>	24 (8,89 %)	Solin	13
		Dugopolje/Mravince	4/4
		Klis	2
<i>PP Kaštela</i>	23 (8,52 %)	Muč	1
		Kaštel Novi	7
		Kaštel Stari	6
		Kaštel Lukšić/Kaštel Gomilica	3/3
		Kaštel Sućurac	2
<i>PP Trogir</i>	23 (8,52 %)	Kaštel Kambelovac/Kladnjice	1/1
		Trogir	10
		Seget Donji	6
		Plano/Slatine	2/2
		Vinišće/Poljica/Seget Gornji	1/1/1
<i>PP Omiš</i>	22 (8,15 %)	Omiš	8
		Dugi Rat	9
		Kostanje/Grabovac/Kučiče/Tugare/Gata	1/1/1/1/1
<i>PP Makarska</i>	21 (7,78 %)	Makarska	19
		Igrane/Gradac	1/1
<i>PP Sinj</i>	20 (7,41 %)	Brnaze	5
		Sinj	4
		Hrvace	3
		Turjaci/Dicmo	2/2
		Ugljane/Gljev/Bajagić/Vinalić	1/1/1/1
<i>PP Hvar</i>	17 (6,3 %)	Stari Grad/Vrboska	4/4
		Hvar	3
		Dol/Vrbanj	2/2
		Vrisnik/Jelsa	1/1
<i>PP Brač</i>	12 (4,44 %)	Milna	3
		Nerežišća/Brač/Novo Selo	2/2/2
		Sutivan/Supetar/Postira	1/1/1
<i>PGP Imotski</i>	12 (4,44 %)	Imotski	5
		Podbablje/Cista Provo	2/2
		Kamenmost/Zmijavci/Glavina Donja	1/1/1
<i>PGP Vrgorac</i>	6 (2,22 %)	Kokorići	4
		Vrgorac	2
<i>PP Vis</i>	1 (0,37 %)	Marinje Zemlje	1
Ukupno	270 (100 %)		270

Podaci prikazani u Grafu 1 ukazuju na pretežnu prevalenciju ženskih žrtava u kontekstu nasilja u obitelji. Ova visoka stopa ženskih žrtava odražava šire društvene trendove i prepoznate obrasce nasilja prema ženama u obiteljskom okruženju. Usporedba s drugim istraživanjima (3, 7, 31) također potvrđuje ovaj trend. Većina istraživanja o nasilju u obitelji sugerira da su žene značajno češće žrtve nasilja u partnerskim odnosima i obiteljskom okruženju nego muškarci. Ovi rezultati potvrđuju prethodna saznanja o rodnoj dinamici nasilja u obitelji te ističu potrebu za specifičnim pristupima i intervencijama usmjerenim na zaštitu i podršku ženama koje su izložene nasilju u obitelji. Važno je napomenuti da i muškarci mogu biti žrtve nasilja u obitelji te treba uzeti u obzir i njihovo iskustvo prilikom razvoja programa za sprječavanje i suzbijanje nasilja. Manji broj prijavljenih muških žrtava može proizaći iz činjenice da njihova iskustva češće ostaju neprijavljena policiji ili drugim institucijama te da češće koriste neformalne izvore podrške (31).

Graf 1. Spol žrtve

U Tablici 3 prikazani su podaci o dobi žrtava nasilja u obitelji. Analiza pokazuje da većina žrtava pripada dobnoj skupini između 34. i 45. godine života. Ovi rezultati u pravilu se podudaraju s drugim istraživanjima (3, 7, 32) koja su također pokazala visoku učestalost nasilja u obitelji među ovom dobnom skupinom. Međutim, ovo istraživanje također primjećuje nezanemariv broj žrtava u mladim i starijim dobnim skupinama, što može pružiti dodatne uvide u dinamiku nasilja u obitelji prema različitim životnim fazama. Veći broj žrtava srednje životne dobi može proizaći iz toga što starije osobe rjeđe prijavljuju nasilje institucijama, što sugerira nedostatak povjerenja ili osjećaj nemoći u situaciji nasilja u obitelji (33). Stoga, manji broj starijih žrtava u istraživanju ne mora nužno značiti i manji stvarni broj starijih žrtava, već može ukazivati na manju vjerojatnost da će starije osobe prijaviti nasilje nadležnim institucijama.

Tablica 3. Dob žrtve

<i>Godine života</i>	N	%
>18	4	1,48
18 - 21	13	4,82
22 - 25	20	7,41
26 - 29	18	6,67
30 - 33	23	8,52
34 - 37	30	11,11
38 - 41	27	10
42 - 45	28	10,37
46 - 49	15	5,56
50 - 53	10	3,70
54 - 57	16	5,93
58 - 61	10	3,70
62 - 65	15	5,55
66 - 69	18	6,67
70 - 73	7	2,59
74 - 77	6	2,22
78 - 81	2	0,74
81 - 84	4	1,48
85 - 88	3	1,11
89 - 92	1	0,37
Ukupno	270	100

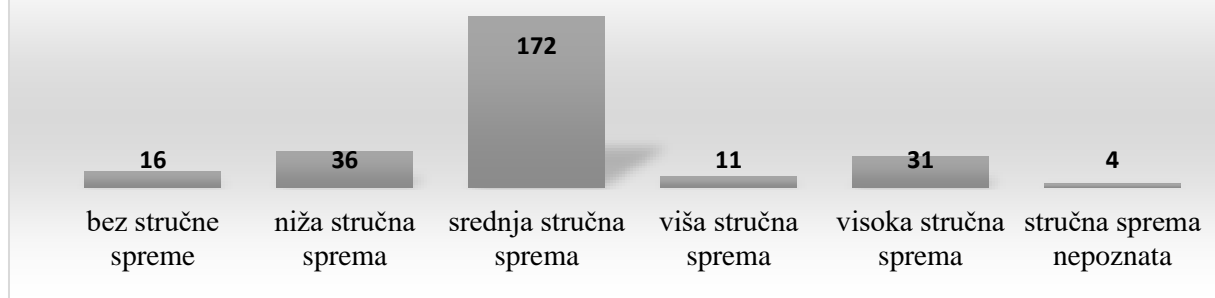
Analiza podataka o stručnoj spremi žrtava nasilja u obitelji (Graf 2) pruža uvid u povezanost između razine obrazovanja i izloženosti nasilju. Većina žrtava nasilja u obitelji ima srednju stručnu spremu, što sugerira da su osobe s ovim stupnjem obrazovanja često izložene riziku obiteljskog nasilja. Ovi rezultati mogu biti posljedica različitih socioekonomskih čimbenika, kao i složenih dinamika moći i kontrole unutar obitelji. Usporedba s drugim istraživanjima (7, 31, 32) otkriva slične rezultate izloženosti nasilju prema različitim razinama obrazovanja kod kaznenog djela nasilja u obitelji. Srednja stručna sprema dominantno je zastupljena kod žrtava nasilja u obitelji, dok se kod ostalih razina obrazovanja primjećuju određene razlike, ali one nisu statistički značajne, što potvrđuje i ranije istraživanje (32).

Kao najčešće zanimanje (15,93 %) pokazalo se zanimanje djelatnik. Po jedan slučaj kod zanimanja djelatnik specificirano je te se radi o jednom grafičkom djelatniku i jednom građevinskom djelatniku. Isto tako kod zanimanja tehničar u osam slučajeva specificirano je da se zanimanje odnosi na dva ekonomska tehničara, dva kemijski tehničar, te po jedan elektrotehničar, poljoprivredni tehničar, farmaceutski i zrakoplovni tehničar. U tri slučaja kod zanimanja inženjer radi se o po jednom inženjeru geodezije, telekomunikacija te agronomije. Pod kategorijom ostala zanimanja svrstan su ona kojih ima po tri i manje te se ona odnose na:

- po tri zanimanja - medicinska sestra; vozač; prelac; referent/samostalni referent,
- po dva zanimanja - učitelj/nastavnik; dizajner; strojobravar; politolog; obučar; fotograf; upravni pravnik; automehaničar,
- po jedno zanimanje – brusač; defektolog; daktilograf; kormilar; farmaceut; hotelijer; geodet; policajac; cvjećar; kipar; sociolog; modni kreator; liječnik opće medicine; sportaš profesionalac; tesar; knjigovođa; operater. Ovi podaci vidljivi su u Tablici 4.

Analiza podataka o zanimanjima žrtava nasilja u obitelji pruža uvid u raznolikost zanimanja koja su zastupljena među žrtvama kao i moguće obrasce povezanosti između zanimanja i izloženosti nasilju. Kao što je već navedeno najveći broj žrtava nasilja u obitelji su djelatnici, što sugerira da osobe koje rade u različitim sektorima mogu biti značajno izložene riziku nasilja, bez obzira na specifično zanimanje. Zanimljivo je primijetiti da su umirovljenici također značajno zastupljeni među žrtvama nasilja u obitelji, što može ukazivati na kontinuiranu prisutnost nasilja u obiteljskim odnosima i u kasnijim fazama života. Nepoznato zanimanje žrtava u 2.59 % slučajeva sugerira moguće poteškoće u prikupljanju podataka ili nedostatak informacija o zanimanjima žrtava.

Stručna sprema žrtve

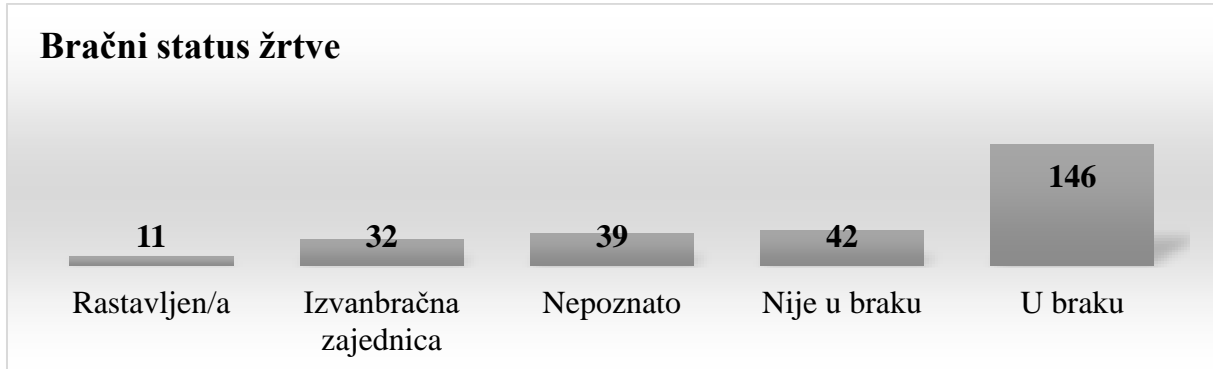

Graf 2. Stručna sprema žrtve

Tablica 4. Zanimanje žrtve

Zanimanje	N	%
<i>Profesor</i>	5	1,85
<i>Krojač</i>	5	1,85
<i>Komercijalist</i>	6	2,22
<i>Nepoznato</i>	7	2,59
<i>Inženjer</i>	7	2,59
<i>Pravnik</i>	7	2,59
<i>Uredski Službenik</i>	8	2,96
<i>Frizer</i>	9	3,33
<i>Kuhar/Slastičar</i>	10	3,71
<i>Konobar/Ugostitelj</i>	12	4,44
<i>Umirovljenik</i>	12	4,44
<i>Domaćica</i>	13	4,82
<i>Ekonomist</i>	16	5,93
<i>Tehničar</i>	20	7,41
<i>Trgovac/Prodavač</i>	21	7,78
<i>Učenik/Student</i>	24	8,89
<i>Djelatnik</i>	43	15,93
<i>Ostala zanimanja</i>	45	16,67
Ukupno	270	100

Kada se gleda bračni status žrtve vidljivo je da 54,07 % je žrtava u braku. Ove rezultate potvrđuju i druga istraživanja (7, 31, 32). Svi podaci o bračnom statusu žrtve vidljivi su u Grafu 3.

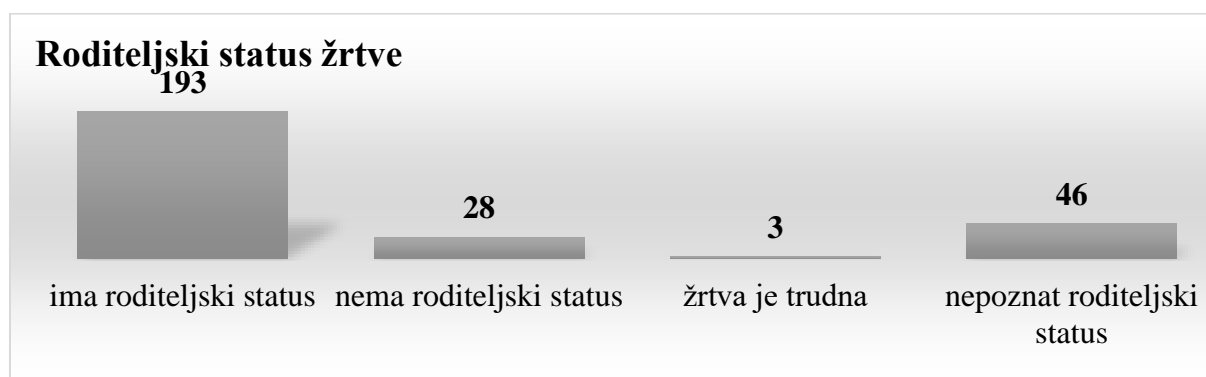
Graf 3. Bračni status žrtve

Proučavanje odnosa između žrtava i počinitelja nasilja u obitelji omogućuje bolje razumijevanje raznolikosti i složenosti obiteljskih odnosa kad je riječ o nasilju. Svi podaci su vidljivi u Tablici 5. Ovi podaci reflektiraju heterogenost oblika nasilja unutar obiteljskog okruženja ističući različite rodbinske odnose kao potencijalne izvore nasilja. Najzastupljeniji oblik nasilja je partnersko nasilje, s naglaskom na supružničke odnose. To ukazuje na važnost prepoznavanja i interveniranja u partnerskim odnosima kao ključnom mjestu izloženosti nasilju. Svakako treba napomenuti i dosta visoku zastupljenost nasilničkog odnosa prema roditeljima. Usporedba s ranijim istraživanjima (3, 32) također potvrđuje da su najčešći oblici odnosa u analiziranim uzorcima partnerski odnosi (supruga, izvanbračna supruga, bivša izvanbračna supruga) za kojim slijede roditelji, odnosno majka i otac počinitelja.

Tablica 5. Rodbinski odnos žrtve i počinitelja

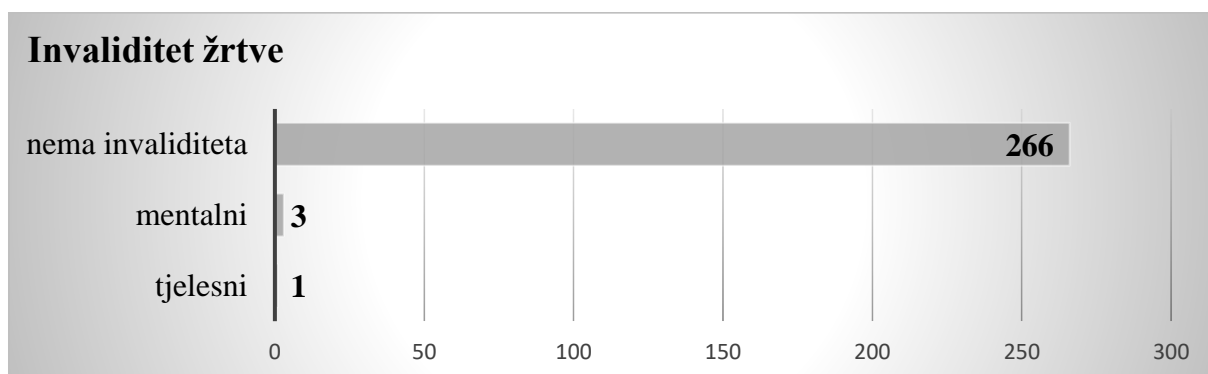
<i>Rodbinski odnos s počiniteljem</i>	N	%
<i>Izvanbračni suprug</i>	1	0,37
<i>Bivši izvanbračni suprug</i>	1	0,37
<i>Svekrva</i>	1	0,37
<i>Polubrat</i>	1	0,37
<i>Očuh</i>	1	0,37
<i>Baka</i>	1	0,37
<i>Snaha</i>	1	0,37
<i>Tetka</i>	2	0,74
<i>Bratova supruga</i>	2	0,74
<i>Suprug</i>	6	2,22
<i>Sin</i>	6	2,22
<i>Sestra</i>	8	2,96
<i>Brat</i>	10	3,71
<i>Bivša supruga</i>	10	3,71
<i>Kćer</i>	12	4,44
<i>Otac</i>	22	8,15
<i>Bivša izvanbračna supruga</i>	21	7,78
<i>Izvanbračna supruga</i>	31	11,48
<i>Majka</i>	51	18,89
<i>Supruga</i>	82	30,37
<i>Ukupno</i>	270	100

Istraživanje je pokazalo da 71,48 % žrtava ima roditeljski status što je uočeno i kod drugih istraživanja (7, 32). Svi podaci o roditeljskom statusu žrtve vidljivi su u Grafu 4.

Graf 4. Roditeljski status žrtve

U Grafu 5. prikazano je postojanje invaliditeta kod žrtve. 1,48 % žrtava ima neku vrstu invaliditeta.

Graf 5. Invaliditet žrtve

Visoka stopa suživota među žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji također je potvrđena u rezultatima i ranijim istraživanjima (3), što sugerira da bliski odnosi u obitelji često predstavljaju plodno tlo za sukobe koji mogu eskalirati u nasilje. S obzirom na čestu zajedničku svakodnevicu unutar obiteljskog okruženja, nije iznenađujuće što se većina slučajeva obiteljskog nasilja događa upravo u domu (3). Podaci o zajedničkom kućanstvu žrtve i počinitelja prikazani su u Grafu 6.

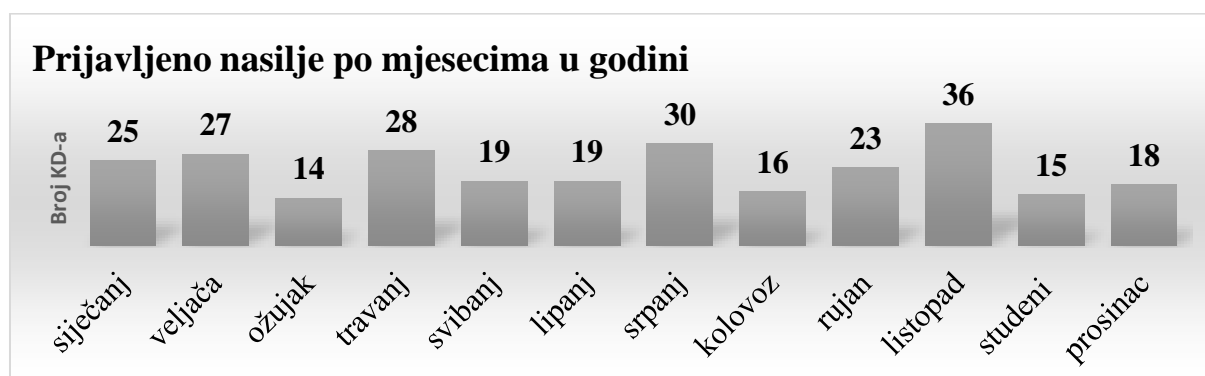
Graf 6. Zajedničko kućanstvo žrtve i počinitelja

Istraživanje provedeno na pravomoćnim presudama za obiteljsko nasilje u Republici Hrvatskoj (3) i rezultati ovog istraživanja ukazuju na konzistentan trend kada je u pitanju mjesto počinjenja obiteljskog nasilja. Oba istraživanja ističu da je privatni prostor, poput doma, najčešće okruženje u kojem se događa nasilje unutar obitelji, što naglašava intimnu prirodu ovih incidenata (Tablica 6). Visoka stopa suživota među žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji također je potvrđena u rezultatima i ranijim istraživanjima (3, 31, 33), što sugerira da bliski odnosi u obitelji često predstavljaju plodno tlo za sukobe koji mogu eskalirati u nasilje.

Tablica 6. Prostor u kojem je počinjeno kazneno djelo

<i>Prostor počinjenja</i>	N	%
<i>Bolnica</i>	2	0,74
<i>Automobil</i>	2	0,74
<i>Ostalo</i>	5	1,85
<i>Stan izvršitelja i suučesnika</i>	8	2,96
<i>Stan/kuća trećih osoba</i>	11	4,07
<i>Vanjski prostor/ulica</i>	14	5,19
<i>Stan oštećene osobe</i>	78	28,89
<i>Obiteljska kuća</i>	150	55,56
Ukupno	270	100

Kod smještanja kaznenog djela u vremenski okvir prisutne su značajne razlike u mjesečnoj distribuciji počinjenja nasilja u obitelji. Sezonska fluktuacija može biti rezultat različitih faktora te su za detaljnija objašnjenja dobivenih rezultata potrebna dodatna istraživanja iz ovog područja. Istraživanja bi trebala obuhvaćati duže vremensko razdoblje kako bi se moglo detaljnije tumačiti dobivene rezultate (Graf 7).

Graf 7. Broj kaznenih djela od siječnja do prosinca 2022. godine

Analiza podataka iz Tablice 7 prikazuje podatke o dojavama nasilja u obitelji. Ona pruža uvid u različite subjekte koji su uključeni u proces dojave, kao i njihovu ulogu u prijavljivanju takvih slučajeva. Ovi podaci mogu biti od koristi u razumijevanju dinamike prijavljivanja nasilja u obitelji te identifikaciji ključnih aktera u procesu dojave.

Najveći postotak dojava dolazi od samih žrtava. Ovaj rezultat sugerira da su žrtve glavni pokretači u prijavljivanju nasilja u obitelji, što može biti posljedica njihove potrebe za zaštitom, podrškom i pravdom. Ovo je u skladu s prethodnim istraživanjima koja ističu da su žrtve nasilja u obitelji često ključni akteri u procesu dojave (3).

Broj dojava trećih osoba odražava značaj uloge svjedoka, članova obitelji i drugih članova zajednice u prepoznavanju i prijavljivanju slučajeva nasilja, pružajući tako dodatnu podršku žrtvama. Ovi nalazi dobivaju na važnosti s obzirom na rezultate prethodnih istraživanja koja pokazuju da žrtve često ne prijavljuju nasilje unutar obitelji. Konkretno, 76 % muškaraca i 68,6 % žena nisu prijavili nasilje policiji, kako sugerira provedeno istraživanje (31). Iako su žrtve najčešći dojavitelji nasilja u obitelji, ovaj podatak ističe potrebu za multidisciplinarnim pristupom u suzbijanju i prevenciji nasilja. Suradnja između policije, socijalnih radnika, zdravstvenih djelatnika i šire zajednice ključna je u pružanju podrške žrtvama, identifikaciji nasilja te sprječavanju njegovog ponovnog pojavljivanja.

Tablica 7. Podaci o dojavi nasilja u obitelji

<i>Dojave</i>	N	%
<i>Počinitelj</i>	4	1,48
<i>Djelovanje policije</i>	5	1,85
<i>CZSS/ zdravstvena ustanova</i>	21	7,78
<i>Treće osobe</i>	33	12,22
<i>Žrtva</i>	207	76,67
<i>Ukupno</i>	270	100

Sustav evidentiranja u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, pri zaprimanju kaznene prijave, omogućuje praćenje načina počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji. U Tablici 8 prikazani su rezultati koji pokazuju da je „nasilničko ponašanje“ najučestaliji oblik počinjenja nasilja u obitelji prema žrtvi, a za kojim slijedi „udaranje“. Također, i u situacijama gdje je po događaju uneseno više načina počinjenja, najčešća kombinacija je nasilničko ponašanje i udaranje. Ovaj sustav pruža analitičke informacije i omogućuje preciznije praćenje različitih oblika nasilja.

Tablica 8. Način počinjenja kaznenog djela u odnosu na žrtve

	<i>Način počinjenja kaznenog djela u odnosu na žrtvu</i>	N
<i>jedno</i>	nasilničko ponašanje	156
	udaranje	51
	prijeti nasilnim radnjama	6
	prijeti kakvim zlom	7
	omalovažavanje riječima, djelom, znacima	8
	napad fizičkom snagom	12
	prijetnja	11
Ukupno		251 (92,96 %)
<i>više</i>	nasilničko ponašanje, udaranje, omalovažavanje riječima, djelom, znacima	1
	nasilničko ponašanje, udaranje	8
	nasilničko ponašanje, omalovažavanje riječima djelom znacima	4
	udaranje, omalovažavanje riječima djelom znacima	4
	prijeti kakvim zlom, omalovažavanje riječima djelom znacima	1
	prijeti kakvim zlom, napad fizičkom snagom	1
Ukupno		19 (7,04 %)
UKUPNO		270 (100 %)

Analiza rezultata prikazanih u Tablici 9, koji se odnose na počinjene oblike nasilja, ukazuje na prevalenciju psihičkog nasilja u obitelji, često kombiniranog s fizičkim nasiljem. To sugerira da su žrtve izložene višestrukim oblicima nasilja u jednom događaju. Ova kombinacija predstavlja najčešći oblik nasilja unutar obiteljskog okruženja, što je potvrđeno i ranijim istraživanjima (3, 31).

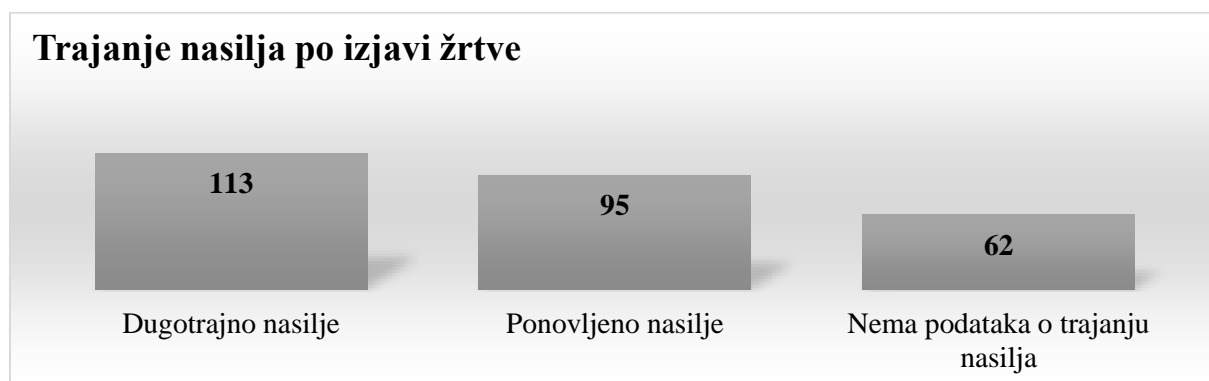
Tablica 9. Oblici nasilja

	<i>Oblik nasilja</i>	N	%
<i>Jedan</i>	Psihičko	82	30,37
	Fizičko	3	1,11
	Ekonomsko	1	0,37
	Seksualno	0	0
<i>Dva</i>	Psihičko i fizičko	161	59,63
	Psihičko i ekonomsko	7	2,59
<i>Tri</i>	Psihičko, fizičko i ekonomsko	15	5,56
	Psihičko, fizičko i seksualno	1	0,37
<i>Ukupno</i>		270	100

U Grafu 8 prikazano je trajanje nasilja u obitelji prema izjavama žrtava. Ono ukazuje na značajnu prisutnost dugotrajnog i ponovljenog nasilja. Od ukupnog broja žrtava, 41,85 % žrtava navodi da su bile izložene dugotrajnom nasilju, dok 31,16 % navodi ponovljeno nasilje, odnosno da se nasilje nije dogodilo prvi puta. Izraz "dugotrajno nasilje" implicira kontinuiranu izloženost nasilju kroz dulje razdoblje, što može imati ozbiljne posljedice po fizičko, emocionalno i mentalno zdravlje žrtava. Ovakvi podaci naglašavaju duboke i kronične probleme s kojima se suočavaju žrtve nasilja u obitelji te potrebu za sustavnim i dugoročnim pristupom u pružanju podrške i rješavanju ovih problema.

Ponovljeno nasilje također predstavlja ozbiljan problem, jer ukazuje na situacije u kojima su žrtve višestruko izložene nasilju, što dodatno pojačava njihovu ranjivost i traumatizaciju. Ovi podaci sugeriraju da se nasilje u obitelji često ne događa kao izolirani incidenti, već kao dio kontinuiranog ciklusa nasilja koji može biti teško prekinuti bez odgovarajuće podrške i

intervencije. Nalazi ovog istraživanja podudaraju se s ranijim istraživanjima (3, 31) koja također ističu prisutnost dugotrajnog nasilja u obitelji kod prijavljenih kaznenih djela.

Graf 8. Trajanje nasilja po izjavi žrtve

U Tablici 10 prikazani su rezultati pružanja liječničke pomoći i kvalifikacije ozljeda nakon pretrpljenog fizičkog nasilja. Iako znatan broj žrtava izjavljuje da su pretrpjele tjelesne ozljede, pojedine nisu traže liječničku pomoć. Najčešća kvalifikacija ozljeda je laka tjelesna ozljeda na što ukazuje i ranije istraživanje (4).

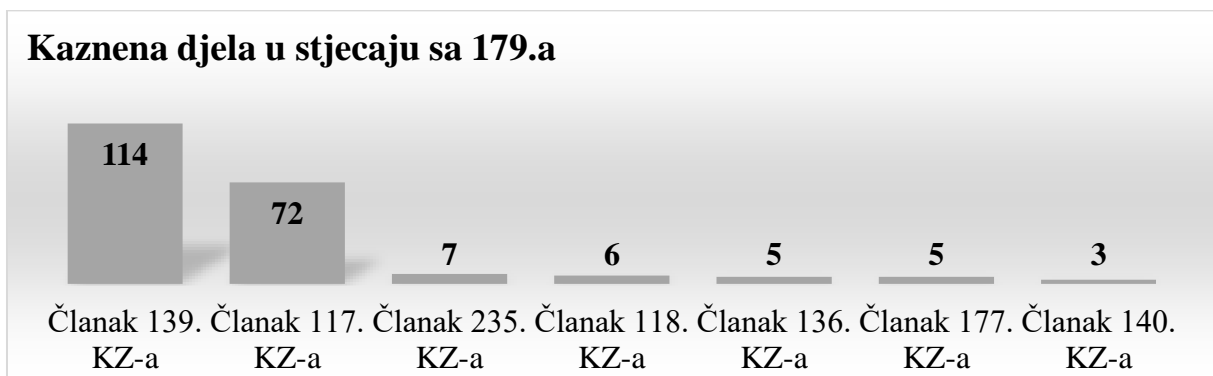
Tablica 10. Prikaz pružanja liječničke pomoći, pretrpljenih ozljeda te kvalifikacija ozljeda žrtve kaznenog djela nasilja u obitelji

	<i>Žrtva izjavljuje da je pretrpjela ozljede</i>		<i>Žrtva zatražila liječničku pomoć</i>		<i>Kvalifikacija ozljeda</i>	
	N (%)		N (%)		N (%)	
Da	103 (38,15 %)	Da	86 (31,85 %)	Lake tjelesne ozljede	64 (74,42 %)	
Ne	167 (61,85 %)	Ne	184 (68,15 %)	Teške tjelesne ozljede	5 (5,81 %)	
				Nema kvalifikacije ozljeda	17 (19,77 %)	
Ukupno	270 (100 %)	Ukupno	270 (100 %)	Ukupno	86 (100 %)	

Prema klasifikaciji predmeta od strane policije, kod zaprimanja kaznene prijave od žrtve, najčešće počinjena kaznena djela u stjecaju s kaznenim djelom nasilja u obitelji su prijetnje i tjelesne ozljede. Prema drugom istraživanju (3) ovi rezultati se djelomično poklapaju, posebno u slučajevima stjecaja nasilja u obitelji i prijetnje kao najčešćeg pojavnog oblika. Međutim, razlika se primjećuje kod sljedećih kombinacija koje se razlikuju od ovog istraživanja. Na primjer, kao sljedeća kombinaciju ističe se stjecaj nasilja u obitelji i povrede djetetovih prava, što predstavlja bitnu razliku u odnosu na rezultate ovog istraživanja. Svakako treba uzeti u obzir da se ovdje moguće radi o različitim načinima prikupljanja podataka, kao i o evidencijama iz kojih su podaci prikupljeni.

Broj ostalih kaznenih djela (teške tjelesne ozljede, oštećenje tuđe imovine, protupravno oduzimanje slobode, zanemarivanje i zloupotreba djetetovih prava, nametljivo ponašanje) počinjenih u stjecaju s kaznenim djelom nasilja u obitelji prikazan je u Grafu 9.

Bitno je napomenuti da ovo istraživanje ne specificira kombinacije više stjecaja kaznenih djela, već samo brojčano pokazuje najčešća kaznena djela u stjecaju s kaznenim djelom nasilja u obitelji.

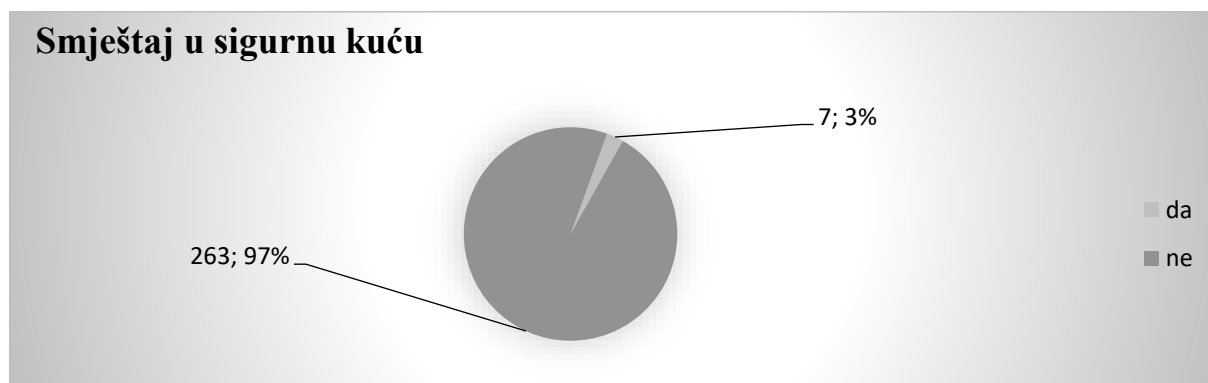
Graf 9. Kaznena djela u stjecaju sa 179.a KZ-a

Prava i podrška žrtvama ključni su elementi pravosudnog sustava koji imaju za cilj osigurati sigurnost, zaštitu i pravedan tretman žrtvama kriminala. Istraživanje o korištenju prava i podrške žrtvama u pravnom procesu i policijskim intervencijama otkriva različite obrasce ponašanja među žrtvama. Mali broj žrtava koristi pravo na pratnju osobe od povjerenja, dok manje od polovice želi biti obaviješteno o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora. Također, samo manji broj žrtava koristi prava koja im pružaju zaštitu od zastrašivanja i odmazde, kao i pravo na ispitivanje od strane policijskog službenika istog spola. Većina se prijavljuje kao oštećenik u policiji, no mali broj slučajeva zahtijeva dodatnu podršku službi za podršku žrtvama i svjedocima. Ovi podaci vidljivi su u Tablici 11.

Tablica 11. Prava žrtava prilikom podnošenja kaznene prijave u policijskoj postaji

<i>Prava žrtava</i>	<i>Da</i> N (%)	<i>Ne</i> N (%)
Je li žrtva koristila pravo na pratnju osobe od povjerenja	17 (6,3 %)	253 (93,7 %)
Je li žrtva iskazala da želi biti obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora	110 (40,7 %)	160 (59,3 %)
Je li žrtva koristila pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde	52 (19,3 %)	218 (80,7 %)
Je li žrtva koristila pravo da je ispituje policijski službenik istog spola	18 (6,7 %)	252 (82,6 %)
Je li žrtva koristila pravo da se u policiji prijavi kao oštećenik	223 (82,6 %)	47 (17,4 %)
Je li utvrđena potreba za dodatnim angažmanom službi za podršku žrtvama i svjedocima	51 (18,9 %)	219 (81,1 %)

Analizirajući podatke rezultata prikazanih u Grafu 10, primjetno je da je samo 3 % žrtava zatražilo smještaj u sigurnu kuću.

Graf 10. Smještaj u sigurnu kuću

Analizom podataka iz Tablice 12, o određivanju istražnog zatvora i izricanju sigurnosnih i zaštitnih mjera u istražnim postupcima dobivamo uvid u njihovu učestalost i primjenu. Rezultati pokazuju da je istražni zatvor određen u 25,92 % slučajeva. S druge strane, sigurnosne i zaštitne mjere izrečene su u 32,59 % slučajeva. Ovi podaci ukazuju na relativno nisku učestalost primjene istražnog zatvora i sigurnosnih mjera tijekom istrage i to u manje od trećine slučajeva. Analiza ovih podataka može pružiti korisne uvide u poboljšanje pravosudnog sustava.

Kada se analiziraju podaci o izrečenim sigurnosnim i zaštitnim mjerama u slučajevima nasilja u obitelji otkriva se da je najčešće izrečena samo jedna mjera, a to je zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtvi nasilja u obitelji, što se podudara i s drugim istraživanjem (3). S druge strane, kada je izrečeno više mjera najčešće su kombinirane zabrana približavanja i zabrana uspostavljanja izravnih i neizravnih veza sa žrtvom. Svi podaci o izrečenim sigurnosnim i zaštitnim mjerama vidljivi su u Tablici 13.

Tablica 12. Prikaz izrečenih mjera istražnog zatvora, sigurnosnih i zaštitnih mjera

	<i>Istražni zatvor</i>	<i>Izrečene sigurnosne i zaštitne mjere</i>
	N (%)	N (%)
<i>Da</i>	70 (25,92 %)	88 (32,59 %)
<i>Ne</i>	200 (74,08 %)	182 (67,41 %)
<i>Ukupno</i>	270 (100 %)	270 (100 %)

Tablica 13. Prikaz izrečenih sigurnosnih i zaštitnih mjere po kaznenom djelu nasilja u obitelji

<i>Izrečene sigurnosne i zaštitne mjere po kaznenom djelu nasilja u obitelji</i>		
<i>Izrečena jedna mjera</i>	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	9
	Udaljenje iz zajedničkog doma	2
	Obveza javljanja u policijsku postaju	5
	Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom	4
	Obvezan psihosocijalni tretman	1
	Obveza javljanja u Centar za socijalnu skrb	1
	Zabrana posjećivanja određenog mjesta	/
	Psihijatrijsko liječenje	5
	Obveza javljanja određenoj osobi	/
	Maloljetnička sankcija	1
	Mjere nisu navedene u evidencijama	6
<i>Ukupno jedna mjera</i>		34 (38,64 %)
<i>Izrečeno više mjera</i>	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	1
	Obveza javljanja u policijsku postaju	
	Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom	
	Zabrana posjećivanja određenog mjesta	
	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	2
	Udaljenje iz zajedničkog doma	
	Obveza javljanja u policijsku postaju	
	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	15
	Udaljenje iz zajedničkog doma	
	Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom	
	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	6
	Obveza javljanja u policijsku postaju	
	Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom	
	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	2
	Obveza javljanja u policijsku postaju	
	Zabrana posjećivanja određenog mjesta	
	Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	1
Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom		
Obveza javljanja određenoj osobi		
Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	7	
Udaljenje iz zajedničkog doma		
Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	1	
Obveza javljanja u policijsku postaju		
Zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji	15	
Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom		
Udaljenje iz zajedničkog doma	2	
Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom		
Obveza javljanja u policijsku postaju	2	
Zabrana uspostavljanja izravne i neizravne veze sa žrtvom		
<i>Ukupno više mjera</i>		54 (61,36 %)
<i>Ukupno</i>		88 (100 %)

Podaci o ranijoj viktimizaciji i ranije počinjenim djelima žrtve prikazani su u Tablici 14. Iz tablice je vidljivo da je više od polovine žrtava (51,11 %) već ranije bilo izloženo nekoj vrsti kaznenog djela ili prekršaja s elementima nasilja, što potvrđuje i drugo istraživanje (32).

Kada se govori o ranije počinjenim djelima žrtve, odnosno djelima u kojima je žrtva ranije bila počinitelj, primjećuje se da je taj broj manji od ranije viktimizacije, odnosno iznosi 16,68 %. Ovo sugerira da je određeni broj žrtva ranije bio počinitelj jednog ili više kaznenih djela i prekršaja s elementima nasilja. Ova spoznaja otvara mogućnosti za daljnja istraživanja u ovom području kako bi se bolje razumjeli čimbenici koji utječu na nasilje u obitelji.

Najčešća djela ranije viktimizacije žrtava uključuju prekršaje iz ZZNO-a, koji su evidentirani u 97 slučajeva. Osim toga, primjećuje se prisustvo nasilničkog ponašanja i prijetnji, što ukazuje na raznolikost oblika nasilja koje su žrtve doživjele. S druge strane, kada je riječ o ranije počinjenim djelima žrtve, taj je broj manji i uglavnom obuhvaća prekršaje iz ZZNO-a i kaznena djela kao što su prijetnje i nasilničko ponašanje od strane samih žrtava. Ove informacije o ranijoj viktimizaciji i ranije počinjenim djelima žrtava nasilja u obitelji prikazane su u Tablici 15.

Tablica 14. Ranija viktimizacija i ranije počinjenje djela žrtve

		Ne N (%)	Da N (%)
Ranija viktimizacija: n (%)		132 (48,89 %)	138 (51,11 %)
	jednom		50 (36,23 %)
	više puta		88 (63,77 %)
Ranije počinjenje djela: n (%)		225 (83,33 %)	45 (16,67 %)
	jednom		19 (42,22 %)
	više puta		26 (57,78 %)

Tablica 15. Ranija viktimizacija i ranije počinjenje djela žrtava nasilja u obitelji prema vrsti kaznenog djela ili prekršaja

<i>Ranija kaznena djela</i>			
<i>Žrtva = Žrtva</i>		<i>Žrtva = Počinitelj</i>	
Nasilje u obitelji (prekršaj)	97	Nasilje u obitelji (prekršaj)	27
Nasilničko ponašanje	45	Nasilničko ponašanje	18
Prijetnja	39	Prijetnja	9
Nasilje u obitelji (kazneno djelo)	37	Nasilje u obitelji (kazneno djelo)	8
Tjelesna ozljeda	16	Tjelesna ozljeda	5
Silovanje	4	Povreda djetetovih prava	2
Psihičko nasilje	2	Ekonomsko nasilje	2
Teška tjelesna ozljeda	2		
Povreda djetetovih prava	2		
Bludne radnje	1		
Drsko ponašanje	1		
Pokušaj ubojstva	1		
Protupravno oduzimanje slobode	1		
Spolni odnošaj bez pristanka	1		
Ukupno	249	Ukupno	71

Tablica 16. pruža uvid u broj oštećenih osoba prema različitim kategorijama kaznenih djela i njihovom srodstvu s počiniteljem. Dominantna kategorija su pojedinačno oštećene osobe, među kojima su najbrojniji maloljetnici, a za kojima slijede roditelji počinitelja. U slučajevima s dvoje oštećenih, često su to supružnici ili majke s djecom. Kada su u pitanju troje oštećenih osoba, češći su slučajevi u kojima su uključena maloljetna djeca ili rodbinski odnosi kao što su majke, bake i sestre. Veći broj oštećenih osoba je rijedak slučaj, no često uključuje maloljetnike. Ovo istraživanje sugerira da su u većini slučajeva druge oštećene osobe maloljetna djeca. Ove rezultate potvrđuje i ranije istraživanje (3) koje se odnosi na obiteljsko nasilje u prisutnosti djece. Budući da prisustvo djece tijekom obiteljskog nasilja može imati ozbiljne posljedice, a djeca su ranjivi članovi društva, to bi moglo biti važno kriterij za procjenu ozbiljnosti nasilja. Ovi podaci ukazuju na raznolikost oblika nasilja unutar obiteljskog konteksta te na važnost prepoznavanja i interveniranja u različitim rodbinskim odnosima kako bi se zaštitile žrtve.

Nadalje, analiza podataka o kaznenim djelima i prekršajima iz ZZNO-a počinjenim prema ostalim oštećenim osobama pruža dublji uvid u složenost i raznolikost situacija nasilja u obitelji.

Najveći broj slučajeva obuhvaća jedno kazneno djelo ili prekršaj, s povredom djetetovih prava i nasiljem u obitelji kao najčešćim oblicima nasilja. Međutim, značajan broj slučajeva pokazuje više kaznenih djela ili prekršaja unutar jednog događaja, što ukazuje na kompleksnost situacija i često paralelno postojanje različitih oblika nasilja. Sva kaznena djela i prekršaji (ZZNO) prema ostalim oštećenima vidljivi su u Tablici 17.

Tablici 16. Prikaz ostalih oštećenih osoba po kategorijama i srodstvo s počiniteljem

<i>Udio oštećenih osoba</i>		<i>Srodstvo s počiniteljem i ukupan broj oštećenih osoba</i>
<i>Jedna oštećena osoba</i>	90 (53,25%)	Maloljetno dijete (39); majka (20); otac (12); brat (3); supruga (3); sestra (2); sin (2); dijete izvanbračne supruge (1); dijete bivše izvanbračne supruge (1); punac (1); maćeha (1); prijateljica od supruge (1); unuk (1); očuh (1); radnik na radovima u kući (1); bratova supruga (1)
<i>Dvije oštećene osobe</i>	49 (29%)	Maloljetna djeca (26); supruga i maloljetno dijete (4); supruga i kćer (3); majka i sestra (2); majka i brat (2); bivša supruga i kćer (2); maloljetna djeca bivše izvanbračne supruge (1); zet i unuk (1); maloljetna djeca od tetke (2); otac i majka (2); otac i sestra (1); otac i brat (1); majka i kćer (1); maloljetno dijete i punica (1)
<i>Troje oštećenih osoba</i>	28 (16,57%)	Maloljetna djeca (10); punica, supruga i maloljetno dijete (2); otac, majka i brat (1); baka, sestra i tetka (1); majka, baka i sestra (1); suprug, majka i maloljetno dijete (1); majka, baka i tetka (1); otac, brat i bratova supruga (1); majka, brat, bratova supruga (1); otac, majka i bratova supruga (1); majka, sestra i tetka (1); sin, supruga i kćer (1); sestra i dva policijska službenika (1); majka, supruga i kćer (1); svekrva, suprug i maloljetno dijete (1); maloljetna djeca i djelatnica CZSS-a (1); sin, nevjesta i kćer (1); sin, majka i kćer (1)
<i>Četvero oštećenih osoba</i>	1 (0,6%)	Maloljetna djeca (1)
<i>Osmero oštećenih osoba</i>	1 (0,6%)	Osobe koje su bile u društvu sa žrtvom (1)
Ukupno	169 (100%)	

Tablica 17. Kazneno djelo/prekršaj iz ZZNO-a počinjen prema drugim oštećenim osobama

Kazneno djelo/ prekršaj počinjeno prema ostalim oštećenim osobama		
BROJ DJELA	VRSTA DJELA	N
<i>Jedno djelo</i>	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	72
	Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	22
	Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji	1
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	5
	Nije unesen podatak o kaznenom djelu	2
	Ukupno	102
<i>Četiri KD-a po događaju</i>	Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	3
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	
	Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a	
<i>Tri KD-a po događaju</i>	Oštećenje tuđe stvari – članak 235. KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	4
	Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	2
	Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	
	Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	1
	Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji	
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	
Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	1	
Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji		
Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a		
Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	3	
Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji		
Prijetnja - članak 139. KZ-a		
Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	2	
Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji		
Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a		
Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	2	
Prijetnja - članak 139. KZ-a		
Oštećenje tuđe stvari – članak 235. KZ-a		
<i>Dva KD-a po događaju</i>	Prekršaji iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji	3
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	7
	Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	2
	Prijetnja - članak 139. KZ-a	
	Povreda djetetovih prava - članak 177. KZ-a	3
	Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a	
Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	23	
Prijetnja - članak 139. KZ-a		
Nasilje u obitelji - članak 179.a KZ-a	10	
Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a		
Prijetnja - članak 139. KZ-a	1	
Tjelesna ozljeda – članak 117. KZ-a		
	Ukupno	67
	UKUPAN BROJ SVIH KD-A I PREKRŠAJA IZ ZZNO-A POČINJEN PREMA OSTALIM OŠTEĆENIMA	257

Analiza podataka o podignutim optužnicama za nasilje u obitelji pokazuje da je u većini slučajeva (oko 58 %) došlo do podizanja optužnice. To ukazuje na odgovornost pravosudnih tijela u procesuiranju i sankcioniranju nasilja unutar obitelji. Međutim, važno je istaknuti da je i značajan broj slučajeva završio odbačajem kaznene prijave ili obustavom postupka, što čini oko 31 % svih slučajeva. Podaci su vidljivi u Tablici 18.

Analiza razloga odbačaja kaznenih prijave ili obustave postupka dodatno pruža uvid u faktore koji utječu na procesuiranje slučajeva nasilja u obitelji. Glavni razlog za odbačaj ili obustavu postupka je blagodat nesvjedočenja, što čini gotovo 60 % svih slučajeva. To sugerira da nedostatak svjedočenja ili suradnje žrtava može biti ključna prepreka u procesuiranju nasilja u obitelji. Svi razlozi odbačaja kaznene prijave i obustave postupka vidljivi su u Tablici 19.

Tablica 18. Prikaz udjela podignutih optužnica, odbačaja kaznenih prijave i obustava postupka

	Da N (%)	Ne N (%)	Ukupno N (%)
<i>Podignuta optužnica</i>	156 (57,78 %)	114 (42,22 %)	270 (100 %)
<i>Odbačaj kaznene prijave ili obustava postupka</i>	79 (29,26 %)	191 (70,74 %)	270 (100 %)

Tablica 19. Razlozi odbačaja kaznene prijave ili obustave postupka

Razlozi odbačaja kaznene prijave ili obustave postupka	N	%
<i>Počinitelj preminuo od samoozljeđivanja</i>	1	1,27
<i>Beznačajno djelo</i>	1	1,27
<i>Žrtva povukla prijavu</i>	1	1,27
<i>Nema osnove za vođenje kaznenog progona</i>	2	2,53
<i>Razlozi koji isključuju krivnju</i>	2	2,53
<i>Razlozi koji isključuju kazneni progon</i>	3	3,8
<i>Nije po službenoj dužnosti</i>	3	3,8
<i>Nema dokaza</i>	7	8,85
<i>Ne postoji osnovana sumnja</i>	12	15,19
<i>Blagodat nesvjedočenja</i>	47	59,49
Ukupno	79	100

Konačno, rezultati dobiveni ovim istraživanjem u skladu su sa ranijim istraživanjima koja su se odnosila na žrtve nasilja u obitelji (3, 4, 7, 31, 32, 33). Većina slučajeva nasilja u obitelji događa se unutar 4 zida tj. u privatnom prostoru i to najčešće unutar obiteljske kuće ili stana, upravo u okruženju koje bi trebalo biti sigurno za žrtve. Također, primijećeno je da su žrtve obično same prijavljivale nasilje, nakon što su dugotrajno bile izložene različitim oblicima zlostavljanja. Tipična slika žrtve obiteljskog nasilja obuhvaća ženu srednje dobi, između 34 i 45 godina, koja je u braku i ima roditeljski status, a obično ima završeno srednjoškolsko obrazovanje. Važno je napomenuti da je žrtva često u partnerskom odnosu s počiniteljem, najčešće u ulozi supruge, živeći s njim u istom kućanstvu. Osim toga, nasilje koje se događa najčešće je kombinacija fizičkog i psihičkog zlostavljanja, što implicira da su žrtve izložene različitim oblicima nasilja i manipulacijama. Nakon pretrpljenog fizičkog nasilja žrtvama se često kvalificiraju lake tjelesne ozljede, što dodatno naglašava ozbiljnost problema. Važno je istaknuti i da uz prijavu za obiteljsko nasilje često dolazi i prijava za kazneno djelo prijetnje, što ukazuje na kompleksnost situacija s kojima se suočavaju žrtve. Osim toga, žrtve rijetko koriste svoja prava prilikom podnošenja prijave policiji, a također rijetko traže smještaj u sigurne kuće, što može biti posljedica straha, nedostatka informacija ili nedostatka podrške. Kada se izriču mjere prema počinitelju, najčešće se propisuje zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji, što predstavlja prvi korak u osiguranju sigurnosti žrtvi. Također, žrtve su često prethodno bile izložene nasilju u obitelji, što ukazuje na potrebu za sustavnim pristupom prevenciji nasilja u obitelji i zaštiti žrtava (3, 31). Osim toga, važno je napomenuti da su ostale oštećene osobe, u većini slučajeva maloljetna djeca, dok je povreda djetetovih prava najčešće počinjeno kazneno djelo prema drugim oštećenim osobama. Unatoč tome što većina slučajeva nasilja rezultira podizanjem optužnice, postupci često završavaju obustavom, pri čemu je blagodat nesvjedočenja ključni faktor.

Ovo istraživanje kroz identifikaciju specifične žrtve nasilja u obitelji i prikaz socio-demografskih, viktimoloških i kriminoloških obilježja žrtava nasilja u obitelji, kao i obilježja samih kaznenih djela pruža važne uvide u dinamiku nasilja u obitelji i može poslužiti kao temelj za daljnji razvoj strategija usmjerenih na prevenciju i suzbijanje obiteljskog nasilja i njihovu implementaciju u praksi.

Međutim, važno je istaknuti i nedostatke ovog istraživanja. Istraživanje je provedeno samo na području Policijske uprave splitsko-dalmatinske što može ograničiti općenitost rezultata. Također, provedeno je u ograničenom razdoblju (unutar godinu dana) te je samim time

obuhvatilo svega 270 žrtava, što nije dovoljno reprezentativan uzorak da bi moglo donositi općenite zaključke. Osim toga, nedostatak podataka o radnom statusu žrtve u bazama podataka korištenim u ovom istraživanju onemogućio je prikupljanje tog rizičnog čimbenika nasilja u obitelji. Ekonomska ovisnost u intimnim odnosima može biti ključni faktor u obiteljskom nasilju. Iako su žrtve koje su ekonomski ovisne o počiniteljima sigurno izloženi riziku, rezultati analize (3) sugeriraju da postoji određena ravnoteža između nezaposlenih i zaposlenih osoba, kako među počiniteljima tako i među žrtvama.

Iako postoje nedostaci, ovo istraživanje je bitan korak naprijed za daljnje istraživanje i razvoj strategija i intervencija za suzbijanje i prevenciju nasilja u obitelji. U konačnici, istraživanje pridonosi boljem prepoznavanju, a samim time i podršci žrtvama obiteljskog nasilja.

5. ZAKLJUČCI

Na temelju istraživanja provedenog retrospektivnom analizom podataka koji su dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, mogu se donijeti sljedeći zaključci:

1. Nasilje u obitelji češće se prijavljuje u urbanim područjima, posebno u većim gradovima. Pretpostavlja se da je veći broj prijava u većim gradovima povezan s njihovom većom populacijom i boljom informiranosti i dostupnošću pomoći.
2. Žrtva je osoba ženskog spola, u dobi između 34 i 45 godina života, u braku je i ima roditeljski status, ima srednjoškolsko obrazovanje.
3. Žrtve najčešće same prijavljuju nasilje, a do prijave su bile izložene dugotrajnom nasilju.
4. Nasilje se najčešće događa u privatnom prostoru poput obiteljske kuće ili stana.
5. Žrtva je s počiniteljem u partnerskom odnosu, u ulozi supruge, te živi s njim u istom kućanstvu.
6. Najčešći oblik nasilja je kombinacija fizičkog i psihičkog nasilja, a način počinjenja je nasilničko ponašanje.
7. Posljedica fizičkog nasilja za žrtvu je najčešće laka tjelesna ozljeda.
8. Kazneno djelo nasilja u obitelji najčešće se događa zajedno sa kaznenim djelom prijetnje.
9. Žrtve rijetko koriste svoja prava i rijetko traže smještaj u sigurnim kućama pri podnošenju kaznene prijave.
10. Kada se izriču mjere počinitelju najčešće se izriče zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji.
11. Žrtva je često ranije bila izložena nasilju u obitelji i to kroz prekršaj iz ZZNO-a, dok je rjeđe i sama bila počinitelj takvog prekršaja.
12. Ostale oštećene osobe najčešće su maloljetna djeca, a kazneno djelo počinjeno prema drugim oštećenima je povreda djetetovih prava.
13. Većina slučajeva nasilja u obitelji rezultirala podizanjem optužnice, dok je blagodat nesvjedočenja ključni faktor obustave postupka.

6. LITERATURA

1. Alinčić M. Obitelj u obiteljskom zakonodavstvu. *Rev Soc Polit.* 1994;1(3):225-35.
2. Grozdanić V, Škorić M, Vinja I. Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona. *Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu.* 2010;17(2):669-98.
3. Šprem P. Normativna i empirijska analiza obiteljskog nasilja u Hrvatskoj: kaznenopravni koncepti, kriminološki fenomeni, praktični izazovi i moguća rješenja [Disertacija]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet; 2023.
4. Martinjak D, Filipović H. Prekršajna ili kaznena odgovornost u slučaju nasilja u obitelji. *Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu.* 2019;26(2):621-53.
5. Kikić S, Martinjak D, Šoronda R. Policijsko prikupljanje obavijesti od žrtava nasilja u obitelji. *Polic Sigur.* 2021;30(2/2021):295-310.
6. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2019.
7. Mamula M, Dijanić Plašč I. Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH – sociodemografski profil. *Živ Škola.* 2014;LX(32):111-27.
8. Obiteljski zakon, NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15.
9. Škorić M, Rittossa D. Nova kaznena djela nasilja u kaznenom zakonu. *Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu.* 2015;22(2):483-521.
10. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 116/03.
11. Oset S. Prekršajnoppravna zaštita od nasilja u obitelji. *Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu.* 2014;21(2):579-618.
12. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 56/2015.
13. Bitanga M. Odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne mjere u postupcima obiteljskog nasilja. [Priručnik za polaznike/ice]. Zagreb: Pravosudna akademija; 2023.
14. Radačić I, Pallua Vince J, urednice. Ljudska prava žena. Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (zbornik radova). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, 2011.
15. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 126/2019.
16. Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 126/2019.
17. Ministarstvo pravosuđa i uprave. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona. Zagreb; 2024. Dostupno na: <http://skr.rs/zGzL>

18. Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.
19. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 36/2024.
20. Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, NN 3/2018.
21. Štimac Radin H, urednica. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama u obitelji i Pojašnjavajuće izvješće (neslužbeni prijevod). Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske; 2014.
22. Ajduković D, Ajduković M. Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina Flum.* 2010;46(3):292-299.
23. Trut V. Nasilje u obiteljima i bliskim odnosima vojnika i vojnih veterana: čimbenici rizika i mogućnosti preventivnog djelovanja. *Ljetop Soc Rada.* 2016;23(2):235-52.
24. Klasnić K. Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu - konceptualne pretpostavke. *Soc Ekol.* 2011;20(3):335-56.
25. Baldry AC, Duban E. Improving the Effectiveness of Law Enforcement and Justice Officers in Combating Violence against Women and Domestic violence. *Training of Trainers Manual.* Strasbourg: Council of Europe; 2016. Dostupno na: <https://rm.coe.int/16806acdfd>.
26. Žilić M, Janković J. Nasilje. *Soc Teme.* 2016;1(3):67-87.
27. Štirn M, Minić M, urednici. Priručnik: Psihosocijalna podrška za žrtve nasilja u obitelji i drugih oblika rodno utemeljenog nasilja. Zagreb: Centar za žene žrtve rata – ROSA; 2017. Dostupno na: <https://www.czzzr.hr/dokumenti/2017-prirucnik-psihsoc-podr-za-zrtve-nasilja.pdf>
28. World Health Organization. Violence against women. 2024. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
29. Ivičević Karas E, Burić Z, Filipović H. Prva iskustva policijskih službenika u provođenju pojedinačne procjene žrtava kaznenih djela. *Polic Sigur.* 2019;28:468-89.
30. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. 2017. Dostupno na: <http://skr.rs/zGzF>
31. Peraica T, Kovačić Petrović Z, Barić Ž, Galić R, Kozarić-Kovačić D. Gender Differences among Domestic Violence Help-Seekers: Socio-Demographic Characteristics, Types and Duration of Violence, Perpetrators, and Interventions. *J Fam Viol.* 2021;36:429-42.

32. Martinjak D, Kikić S, Kovčo Vukadin I. Viktimološka obilježja obiteljskog nasilja s posebnim osvrtom na pravnu kvalifikaciju događaja. U: Cajner Mraović I, Kondor – Langer M, urednice. Zbornik radova VII. međunarodne znanstveno-stručne konferencije Istraživački dani Visoke policijske škole. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija; 2020. str. 303-27.
33. Kovačić Petrović Z, Peraica T, Barić Ž, Kozarić-Kovačić D. Elderly Victims of Domestic Violence in Croatia: A Cross-sectional Study of a Single Counseling Center [Starije žrtve obiteljskog nasilja u Hrvatskoj: presječno istraživanje jednog savjetovališta]. Soc psihijatr. 2023;51(1):51-70.

7. SAŽETAK

Socio-demografska i viktimološka obilježja žrtava obiteljskog nasilja

Cilj: Cilj istraživanja je utvrditi neka socio-demografska i viktimološka obilježja te neke viktimološke rizike kod žrtava kaznenih djela obiteljskog nasilja u Splitsko-dalmatinskoj županiji retrospektivnom analizom podataka koji su dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, a počinjeni su tijekom 2022. godine.

Metode: Podaci su prikupljeni retrospektivno uvidom u Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Unaprijed pripremljenim strukturiranim upitnikom ispitivana su obilježja žrtava kaznenog djela nasilja u obitelji (članak 179.a). Strukturirani upitnik sastojao se od 45 pitanja koji je obuhvaćao socio-demografska, viktimološka i kriminološka obilježja žrtava nasilja u obitelji, kao i obilježja samog djela.

Rezultati: Većina slučajeva nasilja u obitelji (84,45 %) događa se u privatnom prostoru, najčešće u stanu ili obiteljskoj kući žrtve, za čim slijedi vanjskog prostora/ulica (5,19 %) te stan trećih osoba (4,07 %). Žene čine većinu žrtava (84,29 %), a često su u braku (65,18 %) ili izvanbračnoj zajednici (11,85 %). Većina žrtava (76,67 %) sama prijavljuje nasilje nakon dugotrajnog izlaganja zlostavljanju, nakon čega to čine treće osobe (12,22 %) te nadležne institucije (9,63 %). Žrtva je najčešće izložena kombinaciji psihičkog i fizičkog nasilja (59,63 %), nakon kojeg slijedi pojedinačno psihičko nasilje (30,37 %) te kombinacija psihičkog fizičkog i ekonomskog nasilja (5,56 %). Počinitelji nasilja su najčešće bračni partner (30,37 %), dijete (27,04 %) i izvanbračni partner (11,48 %). Žrtve najčešće imaju završenu srednju školu (63,70 %), dok su visoka stručna sprema i završena osnovna škola podjednako zastupljene (11,48 % vs 13,33 %).

Zaključak: Nasilje u obitelji se uobičajeno događa u privatnom prostoru, a žrtve su obično žene s djecom, srednje životne dobi, koje su u braku i žive s počiniteljima nasilja, izložene kombinaciji fizičkog i psihičkog zlostavljanja kroz duže razdoblje, te obično same prijavljuju nasilje. Ostale oštećene osobe su često maloljetna djeca, a unatoč podizanju optužnice, postupci često završavaju obustavom, pri čemu je ključni faktor blagodat nesvjedočenja. Postoji potreba za sustavnim pristupom ovom složenom društvenom problemu kroz provedbu daljnjih

istraživanja iz ovog područja, preventivne aktivnosti usmjerene na podizanje svijesti o nasilju u obitelji, te razvoj i implementaciju specifičnih programa za žrtve nasilja u obitelji.

Ključne riječi: žrtva, nasilje u obitelji, viktimološka obilježja, socio-demografski profil

SUMMARY

Socio-demographic and victimological characteristics of domestic violence victims

Aim: The aim of the study is to determine certain socio-demographic and victimological characteristics, as well as some victimological risks among victims of criminal acts of domestic violence in the Split-Dalmatia County through a retrospective analysis of data available in the Information System of the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia, committed during the year 2022.

Methods: Data were collected retrospectively by examining the Information System of the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia. A pre-prepared structured questionnaire was used to examine the characteristics of victims of criminal acts of domestic violence (Article 179.a). The structured questionnaire consisted of 45 questions covering socio-demographic, victimological, and criminological characteristics of victims of domestic violence, as well as characteristics of the acts themselves.

Results: The majority of domestic violence cases (84.45 %) occur in private spaces, most commonly in the victim's apartment or family house, followed by outdoor spaces/streets (5.19 %) and the residences of third parties (4.07 %). Women constitute the majority of victims (84.29 %), often being married (65.18 %) or in a common-law relationship (11.85 %). Most victims (76.67 %) report the violence themselves after prolonged exposure to abuse, followed by third parties (12.22 %) and relevant institutions (9.63 %). Victims are most frequently subjected to a combination of psychological and physical violence (59.63%), followed by solely psychological violence (30.37 %) and a combination of psychological, physical, and economic violence (5.56 %). The perpetrators of violence are most often the marital partner (30.37 %), a child (27.04 %), and a common-law partner (11.48 %). Victims most commonly have completed secondary education (63.70 %), while higher education and completed primary education are equally represented (11.48 % vs. 13.33 %).

Conclusion: Domestic violence commonly occurs within the confines of private spaces, with victims typically being women of middle age who have children, are married, and cohabit with their abusers. They endure a prolonged period of both physical and psychological abuse and

often take the brave step of reporting the violence themselves. Other affected individuals are often underage children. Despite charges being filed, proceedings frequently culminate in dismissal, with the pivotal factor being the reluctance to testify. There is a pressing need for a systematic approach to this intricate societal issue, involving further research endeavors, awareness-raising preventive activities concerning domestic violence, and the development and implementation of tailored programs for its victims.

Key words: victim, family violence, victimological characteristics, socio-demographic profil

8. ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

Ime i prezime: Ivana Vrkljan

Datum i mjesto rođenja: 27. veljače 1982. godine, Vinkovci, Hrvatska

E-mail: ivana.vrkljan82@gmail.com

Obrazovanje:

- 2021. – 2024. Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Diplomski studij forenzike, modul Istraživanje mjesta događaja
- 2016. – 2020. Visoka policijska škola u Zagrebu, Preddiplomski stručni studij Kriminalistika
- 2007. – 2008. Policijska akademija u Zagrebu. Osposobljavanje odraslih za zanimanje policajac
- 1996. – 2000. Ekonomska i trgovačka škola „Ivan Domac“ u Vinkovcima, smjer upravni referent
- 1988. – 1996. Osnovna škola „Antun Gustav Matoš“ u Vinkovcima

Nagrade i priznanja:

- 2023. Rektorova nagrada za izvrsnost za postignuća u akademskoj godini 2021./2022.

9. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja Ivana Vrkljan, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom Socio-demografska i viktimološka obilježja žrtava obiteljskog nasilja rezultat mojeg vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ičija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u ijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj instituciji.

Sadržaj mojeg rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenoga rada.

Split, 25. svibnja 2024. godine

Potpis studentice:

